UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL" BUCUREȘTI, BREZOIANU 25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
nscrisă sub Nr. 163 Trib. Ilfov.

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

TELEFON: 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVII • Nr. 38
SAMBATA 5 NOEMBRIE 1938

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Intâmpinarea soliei

de EMANOIL BUCUȚA

Am auzit că una din întâile măsuri ale unui rezident regal dintr'un ținut de cernoziom, de marmure eline și de valuri, a fost înființarea unei reviste de literatură. Faptul este prea însemnat ca să-și poată găsi lămurirea numai în viața profesorală a înaltului dregător, în gusturile proprii sau în stăruința unui mănunchiu de scriitori locali, dornici de vâlva tiparului. El dă la iveală o stare de lucruri.

Sufletul românesc se caută. Temător de pierdere în amănunt și de rămânere alături de marile drumuri, el și-a adus toată truda lui, când a fost vorba de scris, în cercurile literare și în publicațiile orașului, unde se strângea viața cu multe izvoare a țării. Literatura română și creatorii ei s'au bucureștenizat cu voință și convingere. Au ieșit de-aici foloase și au ieșit lipsuri. Cu cât au trecut anii însă, foloasele s'au împuținat și lipsurile au crescut.

Ca un răspuns de departe și din multe părți, aproape ca la o înțelegere, a oamenilor și mai ales al problemelor care nu se urniseră de-acasă, s'au ivit inițiative neașteptate, cu rostul tocmai să dea glas la ceeace e deosebit și nu la ceeace e asemenea, zăcămintelor ascunse și nu bunurilor de circulație curentă. Reviste au început să vie dela Răsăritul și Apusul pământului românesc, pline de nume și de gânduri noui. Ele nu caută să întreacă și mai puțin să doboare vechile publicații ale celor două, trei capitale ale spiritualității românești. Fac ceva mult mai bun. Aduc deodată, din cele patru zări, izvoare de împrospătare. Scrisul nostru, care începea să caute prea mult o linie, o limbă, o lume, aceleași, se smulge din această albie unificatoare și se revarsă iară în pâraele și în șuvițele nebune de apă ale tinereței. Stăm înaintea unui proces de diversificare literară. Era trebuincios și să fie de aceea, bine venit.

Iată de ce gândul îndrăzneț și neprevăzut al acelui rezident regal spune mai mult și e vrednic să ne oprim asupră-i. Programul revistei, care cere condee și chiar, de câte ori se poate, subiecte din ținut a-duce o lumină în plus. Sufletul românesc vrea să înflorească în vetre totale și să scoată din fiecare brazdă ceeace e caracteristic. După bogățiile în întindere, ale cărei unde ne-au luat ochii dela unire încoace, se pregătesc să fie ale noastre bogățiile din adâncime.

Cred că la o deschidere de an literar, nimic nu poate să fie mai ispititor de cât această solie, călare pe caii visului și cu o stea în vârful lăncii. Ea vine de departe, din străfundurile cele mai puțin umblate ale sufletului. Ce aduce cu sine, nimeni nu știe. Dar tocmai de aceea ne răscolește și ne câștigă mai puternic decât toate cuvintele frumoase și cunoscute. Poate că aduce o potolire de sete după frumos și o altă podoabă vieții noastre drumețe. Deocamdată, în afară de făgăduieli și de putințe, ea se apropie cu ceva care nu era înainte și îmbogățește nespus orhestrația dimprejurul nostru.

Timpul capătă altă față.

Dante
desen de Raffael

UN CHIP DANTESC AL POESIEI

de TOMA VLĂDESCU

Vă amintiți cum începe Hamlet. *Pe un fundal parcă unde totul* începe... *Shakespeare are aceste minuni. E Ariel undeva — Furtuna — care aduce parcă adieri de timp nou și nelămurite virginități....*

Dar primul tablou din Hamlet! Să-l evocați un minut.....

Terasa e toată de noapte — și se bănuesc vremuri sfârșite pe undeva. Un vânt greu se plimbă — și e numai el și tăcerea.

Dar se aud pași, aproape. Și cel care vine întreabă:

— Cine-i acolo?

— Nu, tu să -mi răspunzi: oprește-te și dă-mi lozinca!

. . . . . .

— Ai făcut de gardă liniștit?

— Nu s'a mișcat nici un șoarece măcar...

NIMIC. Nu s'a întâmplat nimic. Acum va trebui să fie totul! Și poate nu ar fi un mai just cadru în care s'ar vorbi de poesie, decât acest minut gol, unde se ridică totul, unde totul începe! Unde este o Naștere — și s'ar spune aproape că fantasme apar și se plimbă, din ziua dintâi, iar misterele prind corp, venind să lumineze și să fărâme noaptea.

Dar relațiile sunt mai complexe, probabil. Maritain a vorbit de o anumită *„grație" a poetului. Baudelaire, de lacrimile lui... Există însă mai sigur o certă* disgrație, *când poezia ne vine în ajutor și când ne consolează poemul.*

Desigur că numai în aceste relații și peste această umanitate astfel disgrațiată, am vrea să privim trecând Poezia. Și, poate, sigur, Dante ne va ajuta, într'un fel, s'o vedem.

N'ar fi posibil într'adevăr și noi mai ales nu am avea nicio ispită să vorbim de poesie cu sentimentul rece al analistului corect, care calculează măsurile, definește ritmul și studiază technica atât de atent! Și Aristot, el însuși, cum a putut s'o facă? Poetica *lui mi-e atât de străină, după cum străină îmi pare deopotrivă de tot ce s'ar putea numi poesie, nu în timpul de azi numai, dar de când acest miracol s'a lăsat simțit.*

Poesia va fi un miracol într'adevăr, „miracolul" însuși dar și cel mai viu. O revoluție *poate în* ordinul natural, *cuvânt pe care nu ași avea cum să-i explic acum. Ar fi util atunci să mergem cât s'ar putea mai strâns pe urmele ei. Să vedem primul colț de lumină pătrunzând în tenebrele grele din noi: s'o vedem când se naște, ca în așteptarea ierasei dela Elseneur, — interesant fiind desigur misterul adânc sim-*

(Urmare în pag. 4-a)

Mac Constantinescu — Vinul

NECAZ

Astăzi, am dat de-un necaz:
M'a înjurat un critic —
N'am putut să mai m'aridic
Peste măguri, peste brazi.

M'am așternut să zac,
Să nu mai visez nimic —
Mai înserezi tu, Maria,
C'o treanță, c'un sac?

Dar am visat frumos,
Am visat porumburi verzi —
Porumburi negre, tari ca de bronz,
Cum numai pe Vlașca le vezi.

Dă-mi ochii — struguri — dă-mi pâne,
Fată de in și nansuc —
In sfintele slove române,
N. Crevedia rămâne
Haiduc!

N. CREVEDIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TIPOLOGIE LITERARĂ

DE LA JULIEN SOREL LA ION AL GLANETAȘULUI

de VLADIMIR STREINU

III. De la Julien Sorel, pe care, cu destinele lor paralele, ni-l reamintesc Andrei Pietraru și Mihail Aspru, până la Gore Pirgu și Lebedeff, a căror ignominie ne-o sugerează în parte Tănase Scatiu, dar mai cu seamă Dinu Păturică, avem șirul de oameni ieșit din tiparul voinței de ascensiune. Fie în sens social, moral sau numai material, o dramă a depășirii proprii este viața fiecăruia.

Priviți socialmente, niciunul nu reușește să sară din sfera burgheziei. Ei sunt prin naștere mici târgoveți, ca Sorel, sau devin târgoveți ca Scatiu, unii consumându-și existența la limita de sus, iar alții la aceea de jos a lumii burgheze. Peste condiția de intelectualitate a câtorva, de incultură a celorlalți, actul de voință crâncenă îi însumează pe toți caracterologic.

Dacă i-am îmbrăca țărănește, scoborându-i chiar în cadrul vieții rurale, oamenii aceștia nu s'ar deosebi prin nimic de bătrânul Fourchon, vânătorul de vidre, sau de ginerele acestuia, François Tonsard, din Țăranii lui Balzac. Puterea de voință a acestora țintește ca și aceea a târgoveților inculți la acaparare materială prin toate mijloacele. Braconajul zilnic, în pădurile castelanilor de primprejur, și consimțirea la nerușinările metodice ale femeilor din familie le creiază buna stare, în vederea căreia voința lor merge, în ordine socială, până la îndemnul revoluționar. Ființe primare, susținute de puterea instinctelor, pe care și le pun în serviciul excluziv al parvenirii materiale, Fourchon și Tonsard sunt ca Buteau, din La Terre al lui Zola.

Ca să-și sporească patrimoniul, Buteau de asemeni nu șovăește în fața nici unei interdicții. Violul, incestul, crima și revoluția sunt mijloacele lui de cucerirea pământului, care pentru orice țăran reprezintă gradul mistic al bogăției.

Deaceea câte personagii apar în acest roman, o religie a pământului le contrurează identic, dar o religie care depravează sufletul, îl sălbăticește, îl omoară. Bărbați și femei la un loc au aceeași comună aspirație de a stăpâni unii în dauna altora.

Cu deosebire însă, pe Buteau, patima de pământ îl face, mai mult decât pe oricare, fiu nerecunoscător, frate egoist, văr incestuos, sot de socoteală, criminal din premeditare, însfârșit monstru aproape nereal pentru sensibilități streine de clasa țărănească. In tatăl său, în bătrânul Fouan, care străbate o adevărată tragedie în momentul partajului, recunoaștem pe viitorul Buteau îmbătrânit, ținând cu înverșunare să nu se despartă de pământ nici chiar în favoarea copiilor proprii. Actul de voință rămâne acelaș.

Cu toate acestea nu vom putea considera pe Buteau ca eroul-tip al voinței țărănești, deoarece, dincolo de posesiunea materială, el se gândește la viața de târg. Căci într'un moment de satisfacție, după ce își sporește întinderea de pământ, el exclamă către nevastă-sa: „Nous v'là bourgeois!" Această sub-aspirație îl apropie de târgoveții și intelectualii, a căror întocmire sufletească ne-a purtat către el; dar îl scoate din specificitatea rurală, pe care numai rămânerea lângă pământ o dă.

Este însă cineva, la care conștiința bogăției lui de țăran nu se preface în îndemn către starea burgheză; este Boryna din Țăranii lui Wl. St. Reymont. Romancierul polonez imaginează un fel de Buteau al lumii slave, bătrân și trebuind deci să se gândească la împărțirea pământului între copii. Tenacitatea voinței de stăpân îl scoate pe Boryna muribund în plin câmp și naște la acesta o poezie a holdelor proprii, în care egoismul, caracterul rapace, josnicia pornirilor, totul se pierde sub lirismul, în aparență, cel mai curat. Boryna, în patima lui pentru pământ, e țăranul de pretutindeni, rămas țăran deși chiabur. Și pentru a păstra întocmai simetria situațiilor din La Terre (tată și fiu), dintre personagiile lui Reymont, Antek e acela pe care Buteau, atât ca năzuință oarbă de înstăpânire, cât și ca vârstă tinerească, ni-l amintește mai exact.

Dar semenul lui indiscutabil ne apare din chiar literatura noastră. Il știm bine cine e; a trăit în satul Pripas, cu gândul sălbatic de a pune mâna pe pământul lui Vasile Baciu; a siluit pe Ana, fata acestuia, pe care, fără s'o iubească în adevăr, a făcut-o instrument al firii lui apucătoare; e Ion al d-lui Rebreanu.

Buteau seamănă cu Ion al Glanetașului, mult mai mult decât cu Boryna sau cu Antek. Și dacă d. Rebreanu n'a creiat chiar un monstru al tuturor instinctelor, ca Balzac și Zola, aceasta se înțelege ca respectare a realităților sufletești naționale, care la noi sunt mai îngrădite de câte a împiedicat și pe Reymont să creeze un țăran slav netemător de Dumnezeu. Dar ca voință înfăptuitoare, ca energie neînfrântă și beție a brazdei, feciorul Glanetașului este reincarnarea românească a lu Buteau, adică un alt exemplar al aceleeași ascensiuni materiale țărănești, fiind în același timp simbol deplin al clasei lui sociale.

(Urmare în pag. 2-a)

Despre scriere și timp

II

de VASILE BANCILA

Scrierea rapidă, pe care în gradul maxim o realizează stiloul, trebue pusă însă în legătură și cu felul cum modernii trăeisc timpul. Modernul are și aici o antinomie structurală, una din acele antinomii, cari-i fac pe unii să se îndoiască de sănătatea culturii actuale. Omul de azi trăiește în prezent, de acesta vrea să se bucure, și totuși e grăbit. Gonește înfrigurat, aproape bolnav, clipa prezentă. Trăim, cum se zice, un timp accelerat, trăim în viteză, și cu toate acestea trăim în prezent. N'avem înțelegere decât pentru prezent, dar voim mereu alt prezent. Ne grăbim cu alte cuvinte și în așa măsură, încât oamenilor vechi, dacă ne-ar vedea, le-am părea că suntem nebuni. In aceste condiții, noi nu mai avem răbdare să păstrăm gândirea pentru a o scrie mai târziu adâncită și revăzută. Scriem și publicăm totul. Dar totul e mai mult schiță, ciornă, must — impresionism. Stilul impresionist s'a născut doar în vremea noastră și el are semnificație pentru toată cultura, pentru tot omul modern, nu numai pentru anume ramuri de creație. Cine mai poate aștepta astăzi? Se scrie deci repede și tot mai bine zis se grifonează. Apoi se dă la mașina de scris, care, cu dactilografele respective, a introdus o ortografie barbară și se trece la tipar în cea mai mare iuțeală.

Nu mai putem păstra trecutul și nu putem calcula pentru viitorul îndepărtat.

Constructorii nu mai pot găsi ușor materialuri uscate. Sunt palate cari, după câțiva ani, trebue să-și înlocuească lemnăria, fiindcă a fost pusă crudă, verde. Stejar uscat de zece, douăzeci de ani, e greu să mai întâlnești acum. Sau e preparat artificial, ca și vinul vechiu", cași „ruinile" artificiale, cași „antichitățile" confecționate astăzi... Omul actual e „horriblement pressé" și nu mai poate păstra nimic. Mâna însăși a devenit nervoasă și e cuprinsă de un fel de isterie grafică. Nu vrem să știm nici de trecut, nici de viitor, dar vrem să trăim iute. Suntem cuprinși de o desagregare fiziologică neliniștită, pe care o credem „dinamism", „trăire intensă", „câștigare de timp"!... Stiloul și mașina de scris ervesc de minune această pasiune, această atitudine.

Omul modern e din ce în ce mai nestăpânit, mai repezit, și din cauza aceasta devine pe zi ce trece mai puțin consistent și mai fantezist. In școli, acum, când dai un subiect, elevii nu se mai gândesc. Nici nu l-ai scris bine pe tablă ori nici n'ai isprăvit să-l pronunți și elevii și-au și ainiat stilourile pe hârtie și se lasă cu frenezie pe povârniș. Când întrebi pe câte unul de ce scrie atât de repede și de necitet, spune cu un firesc absolut: „așa-i scrisul meu!". Omul actual se crede un fel de Ludowic al XIV-lea, când scrie. Are drepturi absolute! Dar, fără a fi atât de pesimiști ca alții, ne întrebăm și noi ce fel de tip de cultură se prepară astfel? Scriem pe hârtie fragilă, scriem necitet și cu stilou... aerodinamic și mai scriem și cu cerneală care se șterge, cerneală de stilou. Ce ne interesează viitorul pe noi? Scris de efemere grafice: ce ne pasă dacă se va șterge în curând? Dar dacă ar fi scris tot așa cei ce ne-au lăsat manuscrise, cari se păs-

(Urmare în pag. ultimă)

Ovid Densușianu și latinitatea

de D. MURĂRAȘU

Cercetările filologice ale căror rezultate ne erau expuse, de prof. Ovid Densușianu, cu o limpiditate în adevăr latină, la cursurile de istoria limbii ori la comentariile de texte din seminarii, au desvoltat firește în noi ideea că aparținem unei familii de neamuri de care ne leagă tot ce avem mai autentic latin: limba noastră. Dar, în afară de acestea, Ovid Densușianu a știut să prindă interesul nostru pentru manifestările spirituale ale latinității, lucrând astfel direct asupra sensibilității noastre și creînd acea atmosferă prielnică primirii de sugestii dela marile literaturi latine ale occidentului. Cu câtă plăcere ne aducem aminte acele cursuri atât de pline de idei și de observații, în care ne treceau pe dinaintea minții noastre dornice de frumos și de ideal cei mai străluciți reprezentanți ai literaturii din Franța, Belgia, Italia, Spania și chiar din îndepărtata Americă latină. Atunci ne-am îmbogățit noi spiritul cu creațiile superioare ale unor scriitori ca Regnier, Jammes, Samain, Moréas, Verhaeren, Maeterlink, Orsini, Pascoli, Chiesa, Chocano. De sigur, Ovid Densușianu ni-i arăta pe acești scriitori în ce au ei ca sensibilitate și expresie, pentru a ne face să înțelegem mișcarea simbolistă apuseană, dar nu mai puțin acești poeți au rămas pe primul plan și acum când acela care ni i-a relevat nu mai este printre noi. Astfel Ovid Densușianu a știut să fie un campion pentru înțelegerea latinității aci la noi, unde și 'nainte și după războiul mondial s'au încruci-

(Urmare în pag. ultima).

Henri Rousseau — Junglă

CRONICA LITERARĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

Istoria Filosofiei moderne

Omagiu prof. Ion Petrovici

Trei volume, Bucureşti (1937 - 1938)

Prezentarea în spaţiul restrâns de aici, a unei opere ca **„Istoria Filosofiei moderne“**, tipărită cu prilejul împlinirii a 30 de ani de profesorat ai d-lui Ion Petrovici, nu poate fi, desigur, decât omagială. Omagiul nostru constitue dealtminteri o modestă participare la altul mai mare ce ar trebui adus de toţi purtătorii de condei, **Societăţii române de Filosofie**, care a ştiut să laude atât de impunător pe profesorul de la Iaşi. Mai întâi ne bucură faptul de cultură că de acum încolo există în limba naţională o lucrare măreaţă, cuprinzând, în peste 1600 de pagini, expunerea filozofiei europene „de la Renaştere până la Kant“, „de la Kant până la evoluţionismul englez“ şi „perioada contemporană; — acest din urmă material se împarte în vol. III, îmbrăţişând mai mult filosofia germană modernă şi volumul IV, ce urmează să apară, conţinând capitolul „Perspective şi orientări“. Opera este alcătuită în colaborare, ceea ce ni se pare a fi o nobilă solidaritate şi spre a sărbători pe profesorul de istoria filosofiei, dar şi spre a dărui unui patrimoniu românesc roadele înalte ale muncii ştiinţifice celei mai agere. Colaboratorii cari sub auspiciile „Societăţii române de filosofie“ au întocmit cartea, sunt d-nii: C. Rădulescu-Motru, Edgar Papu, Anton Dumitriu, G. Vlădescu-Răcoasa, Alice Voinescu, N. Façon, Al. Posescu, Traian Herseni, Const. Noica, I. Brucăr, Vasile Pavelco, Mircea Vulcănescu, C. Botez, Petru Comarnescu, I. Zamfirescu, Şt. Şoimescu, C. Floru, B. Irion, Mircea Florian, Liviu Rusu, E. Cervenca, Anina Rădulescu-Pogoneanu, D. D. Roşca, Al. Dima, C. Narly, S. S. Bârsănescu, Sorin Pavel, N. Bagdasar, Al. Claudian, Gr. Tăuşan, Mircea Mancaş, M. Uţă, Eug. Speranţa, Nic. Balca, D. Papadopol, Const. Gib, P. Botezatu, I. Nisipeanu, M. Beniuc, Isidor Todoran, Camil Petrescu, Virgil Bogdan şi N. Tatu“.

Pentru o orientare în cuprinsul încăpător al acestei importante opere, ne vom mulţumi să înfăţişăm metoda adoptată de colaboratori în acordul lor comun de a da o lucrare unitară care să formeze „un întreg armonic“. Punctul iniţial a fost chestiunea dacă o **istorie a filozofiei** va fi istoria **sistemelor** filozofice sau istoria **problemelor** şi **ideilor** filozofice. In opera de faţă, s'a adoptat metoda **sistemelor,** aceasta fiind mai firesc potrivită cu însăşi natura şi obiectul cercetărilor filozofice.

Preferinţa pentru ea se justifică prin aceea că: „obiectul pe care îl are în vedere filosoful provoacă probleme şi idei atât de vaste, încât este cu neputinţă ca el, în definirea lui, să rămână acelaş de la filosof la filosof. Fiecare introduce în definirea obiectului ceva din propria sa persoană.

Totalitatea existenţii, dealtminteri, pe care filozoful are să o cerceteze, implică într'însa eul însuşi al cercetătorului.

In ceea ce priveşte metoda de cercetare apoi, dificultăţile cari se pun în calea unei istorii a problemelor şi ideilor filosofice, sunt încă şi mai mari. Filosofia face apel la certitudini, cari vin direct din adâncul sufletesc al filosofului sau al poporului în care s'a născut filosoful, aşa că la persoana acestuia va fi nevoie totdeauna să se facă recurs“ (vol. I. pag. 13—14).

Consideraţiile asupra raportului strâns dintre persoana filosofului şi adevărurile implicate de el în sistem, implică pe dealtă parte şi rezolvirea dificultăţilor aflate în calea celor cari trebue să apere filosofia de învinuirea că nu e o ştiinţă pozitivă, şi că „istoria filosofiei este un trist muzeu de opere grandioase, dar neisbutite; de opere devenite ruine deodată cu naşterea lor“. Răspunsul este peremptoriu din partea celor cari au certitudinea organică a gravităţii şi valabilităţii cercetărilor filosofice: „Filosofia este o ştiinţă, dar o ştiinţă care îşi are obiectul şi metodele sale proprii. Ea nu constitue o ştiinţă specială, în cadrul celorlalte ştiinţe speciale, şi nici o enciclopedie de cunoştinţe împrumutate tuturor ştiinţelor. Filosofia stă de sine, atât în ce priveşte obiectul cât şi metodele. Dacă definiţia sa a suferit variaţiuni în decursul secolelor, sub aceste variaţiuni totuşi s'a păstrat ceea ce formează caracterul ei diferenţial. Filosofia are ca obiect existenţa, luată ca un întreg, atât fizic cât şi sufletesc; iar ca metodă ea se serveşte, nu numai de regulele logice, pe care observaţia şi experienţa le poate controla şi verifica, ci şi de certitudinile pe care mintea omenească le scoate la lumină spontan din adâncul său existenţial“. Apoi, mai departe, spre a sublinia legătura dintre sistem şi autorul său, în ce are acesta original şi ireductibil în personalitatea sa, şi spre a arăta diferenţa, în această privinţă, faţă de cercetătorul ştiinţelor speciale: „A fi deschizător de drum spre orizonturi noi, este o vocaţie; a fi consolidatorul unui drum deschis, pe care să poată merge pe vecie viitorimea, este o altă vocaţie. Cea dintâiu este vocaţia filosofului; cea de a doua este vocaţia omului de ştiinţă specială. Filosoful este atras de problemele care nu şi-au găsit încă o bază stabilă de discuţie: raportul între corp şi suflet; criteriile după care se aleg adevărul, binele moral şi frumosul; limitele şi critica cunoştinţei; sensul vieţii şi al existenţei, toate problemele care depăşesc

Prof. I. PETROVICI

specialităţile ştiinţifice şi pe care omul de ştiinţă le consideră ca probleme de hotar“.

In ce priveşte condiţiile de muncă, pe care şi le-au impus colaboratorii, ele decurg firesc din concepţia înfăţişată până aici: „Prima cerinţă, pe care o îndreptăm către istoricul în ale filosofiei, este, aşa dar, ca el să ne redea, în mod precis, în ce stă originalitatea filosofului, şi în ce măsură această originalitate este justificată prin structura sistemului. Filosof mare, pentru toate timpurile este numai acela care a reuşit să armonizeze originalitatea cu sistemul. Multe originalităţi scânteetoare, dar fără justificare în sisteme, ca şi multe sisteme frumos construite arhitectonic, dar fără multă originalitate, s'au produs în decursul timpului; ele n'au intrat însă în istoria filosofiei. După originalitate, al doilea moment principal, pe care trebue să-l redea istoricul în ale filosofiei, este starea culturală a epocei în care a trăit filosoful, fiindcă din cunoştinţa acestui moment se stabileşte nivelul la care s'a ridicat originalitatea. Pe acesta l-am putea numi momentul obiectiv al istoricului. El cere de la istoricul în ale filosofiei însuşirile care se cer de la istoricul culturii şi de la istoric în genere: informaţii precise şi judecată sigură. Cu acest moment, este apoi legat un al treilea, tot atât de important: cunoaşterea subiectivităţii filosofului, până în cele mai adânci legături ale acesteia cu psihologia şi cu antropologia poporului în mijlocul căruia s'a născut filosoful. Acest de al treilea moment este cel mai greu de redat, şi pentru acest motiv istoricii în ale filosofiei de până acum l-au neglijat adeseori. Cu progresul cercetărilor de tipologie psihologică şi socială, el se va impune însă în viitor, din ce în ce mai mult“.

Alcătuită după această concepţie despre filosofie, filosof şi istoria filosofiei, opera „Societăţii române de filosofie“, marchează fără îndoială o treaptă decisivă în cultura noastră modernă, iar închinarea cărţii d-lui prof. Ion Petrovici naşte justificat bucuria de a avea o personalitate de primul rang ce depăşeşte hotarele ţării, şi se înscrie cu prestigiu în ansamblul gânditorilor Europei contemporane.

VASILE BANCILA

V. Băncilă

De curând a apărut cartea intitulată „Lucian Blaga, energie românească“ datorită d-lui Vasile Băncilă. Cartea a stârnit diverse discuţii contradictorii, unele laudative, altele mai puţin, critica continuând să se ocupe îndeajuns de această carte, care rămâne în mod esenţial o operă de seamă a timpului, şi de care ne vom ocupa în curând în „Universul literar“ pe care d. Vasile Băncilă îl onorează cu colaborarea d-sale.

INSTITUTUL FRANCEZ DE INALTE STUDII

Cursurile Institutului francez de inalte studii din Bucureşti se vor deschide în primele zile din Noembrie c. D. **A DUPRONT,** directorul Institutului, va ţine lecţiunea inaugurală Vineri 4 Noembre, vorbind despre **„Noţiunea de om în filozofia secolului al XVIII-a“.**

Programul cursurilor pe anul şcolar 1938—1939, cuprinde:

1. Cursuri generale de civilisaţia franceză. **D. DUPRONT** va comenta **„Pensées“** de Pascal. D. prof. **MOUTON** va continua cursul său asupra **„Romanului francez în secolul al XVIII-a“,** începând cu analiza **„Le Neveu de Rameau“,** de Diderot.

2. **Şedinţe de lucrări practice,** rezervate studenţilor. D. **DUPRONT** va studia **„Noţiunea de om în filozofia secolului al XVIII-a“. D. MOUTON** va ţine un curse despre **„Télémaque“** de Fénelon, iar un alt curs al d-sale va fi consacrat lui Montesquieu.

3. D. **BERNARD** va ţine pentru studenţii de toate specialităţile, un curs general de limba **franceză şi de explicaţiuni de texte.**

O parte a cursurilor Institutului francez, din anul curent, vor fi consacrate literaturii moderne, istoriei artei şi istoriei muzicei.

Inscrieri: Inscrierile pentru diferitele cursuri şi lucrări practice se fac la Institutul francez, Bulev. Vintilă Brătianu 27, dela orele 16—20. O carte de isimatriculare va fi eliberată în mod gratuit. Pentru cursurile rezervate, cartea de student este obligatorie.

Orariul cursurilor va fi în curând publicat în ziare.

PROFESOR ŞI OFIŢER

Se numeşte articolul pe care d. Vasile Băncilă îl publică într'o interesantă revistă „Spirit militar modern“, condusă de d. lt. colonel C. Atanasiu.

Extragem un pasagiu, plin de adevăr şi de avânt:

„Astăzi fiecare din noi ştim un număr de ofiţeri, cari sunt în acelaş timp admirabili aducatori, profesori şi un număr de profesori, cari au ceva din vigoarea, din spiritualitatea fremătătoare, dinamică, a ofiţerului de elită“.

PAVEL DAN

In editura „Fundaţiei pentru literatură şi artă“, a apărut un volum de nuvele al regretatului scriitor, **Pavel Dan,** de care ne vom ocupa în curând, pe larg.

Dela Julien Sorel la Ion al Glanetasului

(Urmare din pag. 1-a)

Recunoaştem aşa dar tiparul omenesc al voinţei metodice, dârze şi imorale într'un lung şir de creaţii care niciodată nu se va şti unde începe şi unde sfârşeşte chiar dacă din arătările noastre seria porneşte dela intelectualii Julien Sorel, Andrei Pietraru şi Mihail Aspru, trece prin târgoveţii inculţi Păturică, Gore Pirgu şi Lebedeff, pentru a se încheea cu Tonsard, Buteau, Boryna şi Ion al Glanetaşului.

Altfel, ca să umplem acest tipar al depăşirii materiale, ar trebui desigur să nu uităm aprigele femei de felul Doamnei Clara, al Doamnei Chiajna, al Vidrei şi al Doamnei Macbeth; şi nici chiar pe ambiţioşii comici Caţavencu şi Clevetici al lui Alecsandri, a căror voinţă de depăşire merge în sens oarecum intelectual, nu i-am putea uita.

VLADIMIR STREINU

CRONICA MĂRUNTĂ

Niciodată, niciodată...

Din câte s'au spus cu fraternă sinceritate, la sărbătorirea d-lui Ionel Teodoreanu, din sala Luzana, Sâmbăta trecută, cuvântările d-lor Vladimir Streinu şi Şerban Cioculescu trebuiesc neapărat reţinute. Dar tuturor şi acestora în deosebi, le-a răspuns d. Ionel Teodoreanu şi cum am putea păstra mai îndelung în memorie chipul unui vorbitor atât de pătimaş, măreţele lui fraze lirice, ofranda unui temeprament atât de tânăr şi fericit? Mai înainte, în seria discursurilor, se desbătuse problema provinciei în literatura română, şi se pusese întrebarea pentru ce pleacă romancierul, de la Iaşi. D. Cioculescu a afirmat, cu o netă promptitudine critică, nemaidesminţită apoi, că părăsirea Iaşului însemnează începerea unei alte perioade de luptă, fără visătorie moldavă, ageră, o întrecere muntenească spre o nouă ascensiune. A recunoscut d. Teodoreanu că aşa este, că pentru aceasta vine la Bucureşti, ca să lupte, deosebit, în Capitală, într'un mediu mai rece, care nu-l răsfaţă. Totuşi, nu prin exclamări răsboinice şi-a terminat răspunsul la cuvântările amicale. Ci a mărturisit, ca în taină, că stimulentul de a răsbate aci, cu arme noui, i-l dă o dragoste veche din Iaşul părăsit, pe care n'o va înăbuşi nicodată, niciodată... Şi autorul „Uliţei copilăriei“, a descris, cu o năframă de sudori pe obrazul ascetic, redacţia „Vieţii Româneşti“, cu Ibrăileanu patriarh, cu Topârceanu emotiv, şi cu încă alţii pe care nu-i va uita niciodată... niciodată... Pentru literatura ce o va scrie la Bucureşti, d. Teodoreanu îşi are deacolo convingerile în închinarea aceea. Tot de acolo aduce şi dragostea, pe care o oferă cavalereşte, confraţilor.

Colecţia „Universul Literar“

Am anunţat la vreme înfiinţarea colecţiei „Universul Literar“, în cadrul de activitate a editurii „Universul“. Prima carte angajată în colecţie este volumul de nuvele al d-lui Victor Papilian. Lucrarea s'a pus sub tipar şi în a doua jumătate a lunii acesteia, va împodobi vitrinile librăriilor.

Valoarea de scriitor a d-lui Victor Papilian este de mult stabilită, iar colecţia revistei noastre nu face decât s'o pue mai stăruitor în circulaţie.

Dar colecţia „Universul Literar“ nu va publica numai operele autorilor moderni consacraţi. In năzuinţa de a promova literatura actuală bună, ea va tipări şi autori tineri mai puţin cunoscuţi, de un real talent, contribuind astfel la rezolvarea problemei editării scriitorilor tineri.

Şezătoarea scriitorilor tineri

Am anunţat aici că la Studio Teatrul Naţional, va fi o Şezătoare literară a scriitorilor tineri, patronată de „Universul literar“. Din motive de organizare, Şezătoarea se fixează definitiv pentru Duminică 20 Noembrie a. c., la orele 10 jum. schimbând data de 13 Noembrie, cum a apărut.

N. I. Herescu

Ionel Teodoreanu

Şezătoarea va începe cu o interesantă conferinţă a d-lui prof. universitar N. I. Herescu, secretar general al „Societăţii scriitorilor români“. D. Ionel Teodoreanu va face apoi o causerie literară.

Vor ceti din operele lor d-nii: George Acsinteanu, Ştefan Baciu, Emil Botta, Radu Boureanu, Virgil Carianopol, Lucia Demetrius, George Dorul Dumitrescu, Coca Farago, Constantin Fântâneru, Vintilă Horia, Eugen Jebeleanu, George Lesnea, Victor Popescu, Teodor Scarlat şi Ştefan Stănescu.

Intrarea: 30, 25 şi 20 lei de persoană.

Biletele se vor pune în curând în vânzare la Cassa Studio Teatrul Naţional, la librăriile „Cartea Românească“ şi „Universul“.

N. M. CONDIESCU

In ultimul număr al revistei Familia, d. Nicolae Roşu, publică un portret critic intitulat simplu: N. M. Condiescu. Autorul, cu o frumoasă pătrundere critică, pleacă dela ideia că „o carte de literatură nu exprimă întotdeauna valoarea unei personalităţi, de multe ori omul fiind superior operelor realizate „şi că“ artistul care simte vibraţiile magice ale frumosului poate întruchipa un stil de viaţă mai presus de exteriorizarea verbală“. Portretul critic al domnului Nicolae Roşu, este binevenit, mai ales că d. N. M. Condiescu, care este şi preşedintele scriitorilor români, e un scriitor căruia nu i-a plăcut să se impue în atenţia publicului, preferând să rămână în urma gloatei clocotitoare, creatoare de celebrităţi efemere.

Şi spune domnul N. Roşu mai departe. „Deşi deţine o situaţie înaltă şi n'a beneficiat niciodată de onorurile unui Mecena, deşi paharul lui s'a ciocnit camaradereşte şi generos cu prietenii breslei literare, d. N. M. Condiescu reprezintă rezistenţa îndârzită care se vrea departe de clocotul mulţimii“.

Cine l-a cunoscut pe scriitorul N. M. Condiescu, poate înţelege cât de caracteristice sunt aceste rânduri personalităţii lui literare... Deşi vechi colaborator al revistei „Gândirea“ fără să fi militat într'o ideologie, deşi preşedinte al mai multor instituţii culturale, autorul cărţii „Peste mări şi ţării“ a înţeles să rămână aparte pe o poziţie de multe ori contradictorie, scriind puţin dar concentrat, din care se poate desprinde conturul original al operei sale.

D. N. Roşu analizează cu o vădită măestrie cele două cărţi de seamă ale scriitorului „Peste mări şi ţări“ şi „Insemnările lui Safirim“, unde scoate în relief stilul plăcut şi plastic care de multe ori aduce cu amintirile lui Creangă „Insemnările lui Safirim e o carte de amintiri, un decor patriarhal, un colţ de viaţă reală.

OLGA GRECEANU

Olga Greceanu

Cititorii noştri îşi amintesc, desigur, de articolul doamnei Olga Greceanu, intitulat „Specificul românesc şi pictorul Grigorescu“ şi publicat vara trecută în „Universul literar“ — articol care a fost prilejul unor interesante comentarii, propuneri şi puneri la punct în această delicată şi mult desbătută problemă.

D-na Greceanu a reluat chestiunea, aducându-i o bogată documentare, odată cu desvoltarea cuvenită, înfăţişându-ne problema specificului naţional în pictură, sub forma unei lucrări de aproape 100 de pagini, cu peste 60 de reproduceri, — lucrare ce va apare în cursul lunei curente, în vitrinele librăriilor.

RAUL TEODORESCU

Teoria generală a capodoperei Literare“ apărută recent, şi datorită d-lui Raul Teodorescu, doctor în litere, este o carte utilă tuturor celor ce vor să înţeleagă analiza capodoperilor literare.

Autor al mai multor lucrări de specialitate printre cari amintim:

„Elementul universal în opera lui Gr. Alexandrescu“ „Aristotel teoretician estetic“ „Doctrinele estetice din antichitate“ **d. Raul Teodorescu adaogă colecţiei d-sale de cărţi preţioase, încă una în care dragostea de adevăr se îmbină cu maniera de fiu observator şi teoretician.**

IULIAN VESPER

Romanul „Primăvara în ţara fagilor“, al d-lui Iuliam Vesper, a apărut în editura „Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II“.

BUCUREŞTI — GHID ISTORIC ŞI ARTISTIC

Lucrarea cu acest titlu, a d-lui Grigore Ionescu, arhitect de mare valoare, a apărut în ed. „Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II“, şi se află acum în toate librăriile.

Editurile

Toamna 1938 se anunţă bogată în roade literare. Edituriile se întrec în prezentarea din ce în ce mai civilizată a scrierilor de calitate.

UNIVERSUL

„UNIVERSUL“ va împodobi vitrinile librăriilor cu „Comoara Impăratului Radovan“, o măreaţă lucrare a d-lui Iovan Ducici membru al Academiei iugoslave.

CUGETAREA

Inţelegând nevoia de a înlesni intrarea în arenă a tinerelor talente, un editor despre care deseori ne-a fost dat să scriem rânduri elogioase, d. Georgescu-Delafras, a cerut Societăţii Scriitorilor Români să-i recomande trei manuscrise, esseuri, poezii şi nuvelă, spre a le tipări în cele mai convenabile condiţiuni pentru autorii respectivi.

Primul din serie va fi volumul de nuvele al d-lui Mihail Şerban: „Nunta de argint“.

Tot în editura „Cugetarea“ au apărut recent:

„Galeria dictatorilor“ de Sterie Diamandi, o prezentare a celor cinci mari energii: Pilsudski, Ataturk, Mussolini, Salazar şi Hitler.

Darclée, de N. Carandino.

Confucius, Buda, Mahomet, de Teodor Martas.

CIORNEI

a lansat în cursul lunei trecute:

Rădăcini, romanul de admirabilă vigoare al doamnei Hortensia Papadat Bengescu.

CARTEA ROMANEASCA

Ochiu de urs, nuvele de Mihail Sadoveanu şi

Fundacul Varlaamului, un roman masiv datorit proaspătului bucureştean Ionel Teodoreanu.

Aceste două apariţii sunt dintre acelea ce pot fi numite *evenimente* literare.

THOMAS HOBBES

„Societatea Română de Filosofie“ inaugurează o nouă serie de publicaţii, a Monografiilor de filosofi. In curând va apare THOMAS HOBBES (Viaţa şi Opera) de prof. Nicolae Petrescu. In această monografie se găseşte expusă, după izvoare directe, concepţia filosofului englez despre antură, om şi societate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cântecul destinelor

de GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU

George Mihail Zamfirescu

Nu era așa de mult de atunci.

Brudă ar fi putut să măsoare vremeamea trecută cu anii puțini dar destul de încercați, pe cari-i implinise Fane.

Firește că începuse să bată vânt nou de primenire a credințelor și de schimbare a rosturilor de viață, cu câteva decenii în urmă.

Orașul, însă era prea legat de obiceiurile lui de odinioară și se bănuia destul de frumos, cu ulițele și casele lui în stil oriental, ca să renunțe prea repede și cu dragă inimă la întocmirile, la așezările și mai ales la moravurile lui de altădată. Cele câteva străzi din centru înlocuiseră străvechile poduri de lemn, căptușite pe dedesubt de apă și mocirlă, cu caldarîmurile de piatră și cădeau, în trosnituri de șipci și prăvălire de bulgări, casele ce scăpaseră, în două rânduri, de parjolul ce mistuise o bună parte a târgului dar în mahalale și pe la margini svonul de viață și de rânduială nouă nu ajunsese încă. Pe acolo, târgoveții își păstraseră graiul amestecat și obiceiurile moștenite odată cu portul de vicleim adus de toți pricopsiții și nepricopsiții Fanarului. Pentru ei, funcționarul era tot condicar și se duceau la el cu jalba într'o mână și cu pitacul în alta, ca să ia mai curând o volnicie. Bărbații purtau și acum caravani iar nevestele cu stare conduri și rochii de maniță sau de bogasiu, cumpărate cu bani peșin dela bogasierii din ulița Bărăției. Visul lor era să ajungă idicii, să se înstărească și pe urmă să poarte antirie de cutnie ca gușa porumbelului și giubele albastre, să dea poruncă să li se aducă butca la scara ori să bea vin auriu de Drăgășani sau pelin roșu dela Bistrița, adus și păstrat, la cheremul lor, în pafornițe.

Kiramu se născuse într'o lume ca asta, de ipochimeni prefăcuți, gata să se frângă de mijloc, în temenele, în calea celui mai puternic și să strige, obrasnici și răi, la cei mai săraci și mai napăstuiți și de parlaci cu mâna lungă, dornici de pricopseală fără muncă. Veneticii cu ifose și săraci cu lustru, cum le spunea Brudă acum și toți laolaltă, cum îi știa toată lumea, pacoste mai rea ca parjolul și molimele, pe capul nevoiașilor și boiernașilor de țară, osândiți să îndure și să tacă.

Frumoasă și ușuratică, dornică numai de găteli și de chiolhanuri, Kiramu visa să se mărite cu un tălălău de ișlicar prostănac și cu avere, care să-i dea găteli cât mai scumpe dar să n'o întrebe unde pleacă și de unde vine, dela ce rudă nepricopsită sau din brațele cărui papugiu frumos și tot așa de ușuratic ca și ea — cum nu erau întrebate talanițele cu semn la poartă, din ulița Scaunelor.

Brudă rămăsese, în ciuda tinereții lui din ce în ce mai sburdalnice, departe de ademenirile și stricăciunile orașului. Moștenise, odată cu acareturile de pe malul Herăstrăului, o fire împăcată cu destinul lui de florar, încântat prea mult de frăgezimile și miresmele din răsaduri, ca să se mai lase furat de ispitele ce-l încercau în ultima vreme. Nu semăna și nu-l lega nimic de junii spilcuiți de atunci, toți apelpisiți buni de risipă, de aventură și scandal. Bucureștiul, din fericire, era departe. Tot așa de departe erau și îndemnurile la lenevire și desmăț, în tovărășia papugiilor fără niciun rost în lume și a teleleicilor de uliță, gătite cu scurteici, cu iglele și cațaveici.

Bruder, bătrânul, care murise cu un an sau doi în urmă, își sfătuise feciorul să trăiască din plin, în libertate. Voia, poate, să răsbune astfe lo existență pe care el o închinase numai muncii și agoniselelor.

Rămas, destul de tânăr, stăpân pe-o avere de nabab, Brudă nu renunțase, însă, la munca și la rosturile curții lui boierești. Voinic și energic, în ciuda părului bălai și a privirilor albastre, senine, florarul știa să se facă înțeles și ascultat de lucrătorii, de slugile de casă și de curte și de rudarii dela bordeele de dincolo de rasaduri. Cu vremea, însă, începuse să simtă apăsarea singurătății și lipsa unei tovarășe de viață. Sufletul lui avea nevoe de o stăpână. Prin ea și-ar fi aflat alt rost și alt înțeles și strădania lui de fiecare zi, alături de slugi și de lucrători și tot belșugul păstrat în hambare și cămări, în sipeturile și în lăzile mari de Brașov, în casetele de aur și argint, cu incrustări ca o dantelă și în pungile ascunse la loc tainic și sigur.

Pleca dela Herăstrău, numai în zilele de sărbătoare, spre grădinile cu faimă dela marginile orașului, să bea un pahar de vin în tovarășia puținilor prieteni pe care și-i făcuse, să asculte un cântec și poate să urmărească, cu privirile tot mai stăruitoare și cu surâsul uitat în colțul gurii, o duducă sveltă, cu mijlocul strâns în mătăsurile înfoiate la umeri și pe poale.

Așa i-a ieșit în cale, într'o primăvară, Kiramu. Venise la grădina lui Scufa, întovărășită de una din rudele ei cu ifose, din ulița Caliții, să-și ude buzele pofticioase, îmbietoare, într'o băutură racoritoare, dulce și aromată și să se bucure de frumusețea vremii. Cel puțin așa i-a mărturisit lui Brudă iar el a crezut-o numaidecât. Atunci, dealtfel, ar fi fost gata să creadă orice i-ar fi spus. Kiramu era tânără, frumoasă, se legăna în mers și parcă se legăna și când vorbea. Făcea gropițe în obraz, râzând. Se alinta cu o drăgălășenie pe care florarul dela Herăstrău era sigur că n'o mai întâlnise și n'are s'o mai întâlnească la nicio femee. Privirile, mai ales, îi erau așa de pătrunzătoare, că Brudă a început să clipească repede, în fața ei și să se piardă. Nu mai era nicio îndoială că frumusețea din ulița Caliții era tovarășa pe care-o visase și stăpâna pe care-o aștepta.

Prietenii, când au aflat ce are de gând, au încercat să-l împiedice, spunându-i tot ce aflaseră dar mai ales tot ce știau despre Kiramu. Era fata unui calic, un linge-blide pela ușile celor mari. Crescuse numai în sbeng, fătălău fără stăpân și fără rușine. Cine n'o cunoștea ,în mahala și ce vecin nu-i aflase isprăvile ? Ușuratică, mincinoasă, prefăcută, hrăpareță, cum ii fuseseră părinții și moșii veniți în țară după căpătuială, Kiramu se născuse cu semn în frunte : să înșele bărbații și să-i stoarcă de parale, să le stivească sufletul sub conduri și să plece mai departe, lăsând în urmă numai jale și pustiu.

Toate adevărurile, toate sfaturile prietenilor, însă, fuseseră zadarnice.

Puțin îi păsa lui Brudă că fata frumoasă din ulița Caliții era sracă. N'avea el destulă avere? Cum îndrăsneau și ce fel de prieteni erau cei ce scorniseră minciuna că aleasa inimii lui ar fi mincinoasă și hrăpareță ? El se încredințase dimpotrivă, în cele câteva săptămâni ce mai rămăseseră pânăla nuntă, că-i o făptură înzestrată numai cu daruri alese, modestă, rușinoasă, gata să plângă când îi punea cineva cuvântul la îndoială și mulțumită, recunoscătoare chiar, cu florile și cu giuvaericalele și mai puține pe cari i le trimesese, între timp. Singură pe lume, trăia alături de mătușa Anovca, o bătrână credincioasă și așa de mândră de frumusețea și de cumințenia nepoatei, c'ar fi fost în stare să moară de mâhnire, numai la gândul că s'ar putea găsi un dușman capabil s'o clevetească pe Kiramu.

Apăruseră la nuntă, în adevăr și câțiva golăneți și câteva cumetre cu gura strânsă și cu privirile ascunse sub cuta testemelelor trase mult peste frunte dar erau rude îndepărtate, oricum nu de sânge și așa de puțin apropiate, până atunci, de sufletul miresei, că nici nu se bucuraseră de o privire mai stăruitoare din partea-i și cu atât mai puțin de o cinstire cuvenită, după datină, unor neamuri. Era dela sine înțeles că toți golăneții din ziua aceia n'au să se bucure de o primire mai frumoasă după nuntă, când Kiramu o să se simtă și mai strâns legată de casa și de tovarășul ei de viață. Ceva mai mult : blând din fire și generos ca întotdeauna, Brudă adunase rubedeniile îndepărtate la o masă, le dăduse să mănânce și să bea și le asigurase, ciocnind un pahar de vin cu flămânzii și însetații lui meseni, că se simte fericit — așa de fericit, că nici nu găsia cuvinte să binecuvânteze norocul ce i-o scosese în cale pe Kiramu...

Viața nouă, din casa cu porțile mari, de mânăstire răsfrânte în unda verde a lacului, începuse sub soarele unei primăveri cu toți copacii împovărați de prea multă floare și cu toate răsadurile înflorite parcă anume pentru făptura sprintenă și robitoare, care venise stăpână pe flori, pe bogății și pe suflete. Munca era mai cu spor. Cântecele mai legănătoare. Glumele mai multe și mai cu haz. Poruncile mai blânde dar ascultate cu mai multă sfințenie și împlinite mai repede. Era un neastâmpăr și o înviorare trecută dela o inimă la alta, cașicum în fiecare zi ar fi fost o sărbătoare. Camioanele plecau încărcate cu flori, în orice dimineață iar Cipric se întorcea întotdeauna, dela piață, cu punga doldora de bani mari și sunători și cu brațele pline de târguieli.

Țiganul, care o privise pe noua stăpână, la început, cu destulă neîncredere, se lăsase convins, însfârșit, că Brudă adusese în casă, odată cu nevasta tânără și frumoasă, norocul, voiabună, dragostea de muncă și de viață, fericirea.

Florarul se uita pierdut la Kiramu și-i făcea toate voile. Vremea trecea ca un vis și un vis erau și nopțile lor de dragoste. Brudă se topea în îmbrățișare. Uneori, când se deștepta și-o vedea culcată lânga el, albă, cu formele rotunde și armonioase cuprinse, ca într'o îmbrățișare pătimașe, de părul negru, lung și mătăsos, se înfiora și nu mai îndrăsnia să răsufle ori să se miște, cașicum i-ar fi fost frică să nu spulbere visul pe care-l trăia. Merita el să se bucure de atâta frumusețe, de darul acela fără asemănare al cerului și al pământului ? Parcă-i era și frică să se mai întrebe. Adormia târziu, cu o lacrimă luminoasă, ca un dar, sfărâmată în gene. Un dar cu drept cuvânt neprețuit, cu cât era mai așteptat, avea să-i facă și Kiramu, în curând : copilul...

Nepoata Anovcăi din ulița Caliții rămăsese tot așa de blândă și de supusă. Nu-i ceruse încă niciun dar, lui Brudă, dar se bucura ca un copil când găsia el de cuviință că merită o pereche de cercei de Lipsca, sau o rochie de malteț, cum purta coconetul de pe vremuri. Diamanticalele erau, de mult, la îndemâna ei, să le poarte după plac. Cu fiecare dar primit, Kiramu se pleca și săruta mâna soțului, binecuvântându-l și mulțumind cerului cu glas tare, ca să-l convingă și mai mult pe florar de sentimentele ei de dragoste și recunoștință, că se îndurase de ea și-o fericise cu un bărbat așa de iubitor și de mărinimos. Brudă o săruta pe frunte și întorcea privirile spre icoană, cu o recunoștință egală. Numele adoratei, de altfel, era amestecat în toate rugăciunile lui.

Anovca venise o singură dată la Herăstrău.

— Numai așa de-o parigorie, tinerilor și porumbeilor, să vă întreb de sănătate — vorbise mătușa din ulița Caliții, dulceag, urcând scările — că 'ncolo, zău așa, măiculiță, eu mă simt destul de bine în schivnicia și sărăcia mea. Adică, porumbița maichii, că tu să știi mai de multișor ca bei-mu, asta zisei : că mă mulțumesc cu temirice și temiricum...

Bei-mu îi spunea lui Brudă și nevasta cu sânge și frumusețe levantină, după obiceiul ce mai stăruia încă la ei în casă, pe vremea când trăiau bătrânii.

Vara, munca în grădină începea mai de vreme și se termina târziu, după ce se îmbrăca lacul în toate culorile amurgului și adormea sub pulberea lunei, ca sub o vraje.

Kiramu se scula târziu și aștepta, tolănită pe o sofa cu ciucuri albi de Veneția — după ce venea Doda să-i sărute mâna și s'o întrebe cum a dormit și ce-i poftește inimioara — s'o spele femeile de casă pe obraz cu apă de pelin, s'o pieptene, să-i pună dresurile și gogoșile arse de ristic la îndemână și s'o ajute să se gătească în urmă, cu îndemânare dar mai ales cu sfială, ca să n'o supere și să-i strice astfel cheful pentru toată ziua, ca niște toante.

Doda încercase de câteva ori să i se plângă lui Brudă de purtările lui Kiramu : prea lingușitoare și domoală cu el sau când era el de față și prea aspră cu slugile, în lipsa lui, prea răutăcioasă uneori și întotdeauna plină de istericale, dar Cipric, care-și cunoștea destul de bine stăpânul ,o sfătuise să-și vadă de treabă, să îndure totul fără murmur ori să se prefacă bolnavă, când i s'o umple paharul, ca să scape de năpastă.

— Alminterli, rudă-i ești, de slugărit pe brânci îl slugărești, da de crezut tot nu te crede, orbit cum ești de vorbă proastă, din parte-i nu scapi ! Mai bine fă-te că nu vezi sau că ai orbu găinilor și vezi pe dos. Asta-i, babo : n'aude, nu vede, că-i mai sănătos așa, pentru noi. La urma urmii, stăpâna-i tânără și tinerețea-i cu toane. N'o să-i punem noi căpăstru. Să zicem bodaproste pentru norocul stăpânului și... iacă, na : altă hiritisire nu ne rămâne !

Cipric prinsese femeile de casă șoșotind prin colțuri, decâteva ori. Se strâmbase la ele și le amenințase. Să nu mai ducă minciunile dela una la alta. Să nu le mai prindă clevetind, că le crestează cu custura și le dă sare. Nu crezuse, la început, nici în presimțirile Dodei și nici în șoaptele speriate ale slugilor. Până te înveți cu un stăpân sau c'o stăpână nouă, se gândise țiganul, tot ce face și tot ce spune ți se pare alandala. Pe urmă te obișnuești cu el, îi cunoști deprinderile și-i afli toanele. Și trece viața mai departe, în muncă și cântec, în supunere și credință.

Avusese și Cipric, însă, în timpul lunilor de vară, câteva dovezi sortite să-l încredințeze că Doda nu fusese tocmai așa de nebună, când i se plânsese de purtările grecoaicei din ulița Caliții și că șoaptele femeilor de casă erau mai mult sau mai puțin întemeiate.

Kiramu venise deseori în grădină. Să-l vadă pe Brudă lucrând, spusese. Să se bucure de flori, că sunt multe și toate frumoase. Sta lângă bărbat și se uita la lucrători, cu ochii mici și cu nările înfiorate. Se pierduse, în urmă, printre rudari, toți tineri și voinici, arși de soare, cu pieptul descoperit și cu pletele negre bătute de vânt. Stăpâna râdea tare, când nu cânta tot așa de tare. Cipric o văzuse dând cu un bulgăr de pământ în Scripcă, un pui de rudar cu privirile calde și brațele și umerii de uriaș. Făcuse gestul în ascuns, după ce privise repede în toate părțile, să se încredințeze că n'o vede nimeni.

Seara, la masă, Kiramu i se plânsese florarului că toate femeile de casă sunt leneșe și neîndemânatice. Abia se mișcă din loc, când le strigă. Asta n'ar fi nimic, că ea are răbdare să le aștepte și-i prea bună, ca să le certe. Se întâmplă deseori, însă, să răstoarne lucrurile pe unde trec, să se împiedice de covoare și să se lovească de oglinzi. Spărseseră, până atunci, destule nimicuri frumoase și de preț. Nu-i spusese nimic lui Brudă, ca să nu-l supere dar se gândise că trebuia să pună odată capăt stricăciunilor.

Bărbatul se încruntase și poruncise să vină Doda, s'o certe că n'are grije de casa lui ori că nu știe cum să-și struneze ajutoarele dar Kiramu îl rugase, cu glasul tot așa de dulce și abia șoptit, să nu dojenească și să nu pedepsească pe nimeni. N'ar mai dormi și nici n'ar mai putea să mănânce, gândindu-se că o rudă bătrână, ca Doda sau o fată 'n casă, cât ar fi ea de vinovată, a fost muștruluită din pricina ei. Pe lângă asta, cu cât parapon ar plânge și cât s'ar mustra singură, văzându-l pe bei-mu necăjit.

Avea ea un plan mult mai bun, prin care puteau să împace lucrurile de minune. Fără ceartă. Fără supărare, mai ales. Femeile de casă au s'o ajute, până una alta, să se îmbrace. Pe urmă au să-și vadă de alte treburi, prin cămări sau la bucătării. Scripcă o să vină, în locul lor, să scuture și să rânduiască prin odăi, că-i sprinten și are ceva de fată în el. Rudarul n'o să i se mai plângă, ca femeile, că sunt prea grele covoarele din salon, ca să le scuture în fiecare zi și nici n'o să le mai facă pagubă, pentrucă o să-l învețe ea cum să umble cu lucrurile.

Firește că ea nu făcea altceva decât să-și dea o părere. Brudă era stăpân și liber, prin urmare, să facă așa cum o crede de cuviință. Ea, în primul rând, era gata să-i urmeze porunca. Nu voia, însă, s'o certe mai târziu că nu i-a spus cum se poartă slugile și cum dau iama în lucrușoarele lor.

Florarul îi prinsese capul de păpușe levantină în palme, o sărutase pe frunte și-i promisese un dar nou, încântat că are o nevastă așa de pricepută să împace frumusețea cu hărnicia și nu mai puțin recunoscător că răușia să-l pună la adăpost de toate neplăcerile mărunte ale căsniciei.

Cipric ascultase, nemișcat, porunca stăpânului și plecase spre bordeele rudarilor dar a doua zi se întâmplase ceva curios, la care nu se aștepta nici Brudă și cu atât mai puțin Kiramu: Scripcă dispăruse peste noapte. Nu-l văzuse nimeni plecând. Nu-i spusese nimănui ce are de gând. Bulibașa rudarilor, deocamdată, umbla din bordei în bordei, să vadă dacă nu lipsește cumva o nevastă tânără sau o codană. Așa se bănuia, în adevăr, că Scripcă fugise cu una din ele.

Stăpâna să-l ierte pe Cipric, dacă se amestecă nepoftit în vorba boierilor dar el știa mai de mult că rudarul — tânăr cum era, că nici nu-i dăduse bine mustăcioara — e un stricat și un bețiv, gata să facă scandal, să se lege de femeile altora și pe urmă să se laude, în gura mare, cu cine s'a mai culcat și câte țiitoare are.

Brudă, în primul rând, se mirase că țiganul se pricepuse așa de bine să facă pe mironisița până atunci, dar nedumerirea lui nu ținuse mult. Scripcă fusese găsit pe malul lacului, beat. Țiganii cari-l aduseseră în fața stăpânilor povestiseră că rudarul se tăvălise până atunci prin țărână și prin băltoacele rămase, printre sălciile scorburoase, după ploaia din ajun. Se ridica de jos cu greu, făcea un pas sau doi și iar se da rostogol în apă, ca să se ridice din nou și din nou să cadă, incapabil să vadă în ce stare e și unde se află.

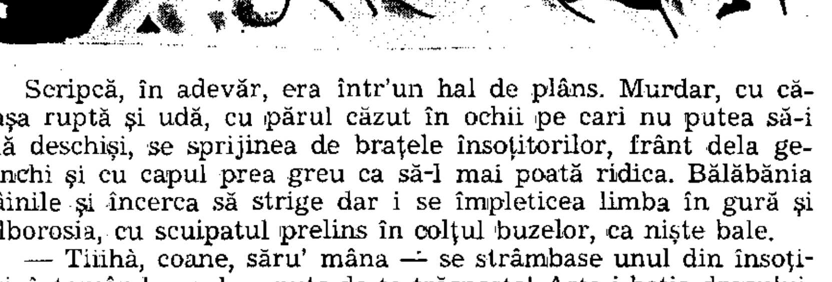

Scripcă, în adevăr, era într'un hal de plâns. Murdar, cu cămașa ruptă și udă, cu părul căzut în ochii pe cari nu putea să-i țină deschiși, se sprijinea de brațele însoțitorilor, frânt dela genunchi și cu capul prea greu ca să-l mai poată ridica. Bălăbănia mâinile și încerca să strige dar i se împleticea limba în gură și bolborosia, cu scuipatul prelins în colțul buzelor, ca niște bale.

— Tiiihă, coane, săru' mâna — se strâmbase unul din însoțitori, întorcând capul — pute de te trăsnește! Asta-i beția dracului, de rachiu tare...

Kiramu bătuse din picior, cu ciudă și începuse să plângă, îndurerată pentru Brudă că are numai slugi stricate și leneșe, pe cumințenia și pe credința cărora nu poți pune nicio nădejde dar florarul se grăbise s'o mângâie și s'o împace, făgăduindu-i că o să-i aducă el câteva femei de casă dela oraș, învățate să se poarte cu o stăpână aleasă, ca ea și mai îndemânatice în direticatul odăilor. Kiramu se grăbise la rându-i, însă, cu o generositate egală, să renunțe la slugile de târg, cari ar fi cerut o cheltuială nouă și poate altă chiverniseală în casa și în viața lor. Se resemnase să rămână cu cele vechi, cu speranța că o să poată să le scuture de lene cu o vorbă mai aspră și uneori c'o amenințare. Numai să nu se supere el ori s'o creadă răutăcioasă.

— Na, iacă vorbă și la matale — răspunsese Brudă — să mă necăjesc că porți grijă de casă. Nu ești stăpâna noastră? Eu nu-i muștruluiesc pe țigani și pe lucrători, când văd ori mi se pare că nu li-i munca spornică? Știu că ai o inimioară ca pâinea caldă și c'o să-ți vină peste mână să iei femeile la rost. Tocmai d'aia mă 'ntorc și zic că nu mi-ar place de loc să te găsesc încruntată și cu ochișorii plânși, din pricina unor tălălăi de muieri adormite. Mai bine să nu te superi de nimic. Să-mi spui mie care ce face și cum te-ascultă, că-s bărbat, le cunosc bine și știu să aflu ac de cojocelul fiecăreia.

Kiramu, de atunci, își arătase colții mai des și fără nicio frică.

Se apropia toamna.

Isprava lui Scripcă fusese uitată aproape. Rudarul nu se mai îmbătase de atunci. Avea grije, oricum ,să dispară dintre răsaduri, de câteori auzia că vine stăpâna să culeagă flori. Se mirau toți lucrătorii și toate slugile. Ce-o fi fost cu el, ce l-o fi apucat, tocmai atunci, să se îmbete? Se mirase și Doda odată.

— A fost beție cu cântec, babo — zâmbise Cipric, clipind șiret — și cântecu-ăsta numai mandea îl știe...

Primele ploi reci o aduseseră pe Anovca, fără veste.

— Bei-mu, să nu mi-o iei în nume de rău — scâncise nepoata din ulița Caliții — c'am chemat-o pe mătușica. De-acu 'ncolo 'ncep zilele urâte și nopțile lungi. Cu cine să-mi mai omor plictisul, când nu ești lângă mine? Mai mult, uite că s'apropie sorocul nașterii și n'are cine să mă 'nvețe ce să fac și cum să-mi duc sarcina, ca să nu mai vorbim de rufăria copilului, că n'are cine să mi-o coasă. Poate să rămână. Numai să nu te superi! Poate să și plece, că ea, sărăcuța, o s'o ducă destul de rău, departe de căscioara și de rosturile ei de gospodină care se mulțumește — după cum ți-a și spus, bei-mu, mi se pare — cu puțin, cu foarte puțintel...

Brudă, ca să-și convingă nevasta ce mult îl supăra sosirea mătușii din ulița Caliții, o chemase în salon pe Anovca, îi dăruise un șal turcesc și o iconiță de aur, drept recunoștință pentru binele pe care i-l făcuse, lui în primul rând, venind s'o ajute pe Kiramu și s'o îmbărbăteze, în lunile din urmă și cele mai grele, ale sarcinei și-i dăduse, în urmă, cea mai mare dovadă de încredere și cinstire, poftind-o să ia loc pe scaunul lui, în capul mesei.

Anovca nu-și putuse stăpâni lacrămile, copleșită cum era, până în fundul sufletului, de milostenia florarului iar Kiramu își culcase tâmpla pe umărul lui și-i sărutase mâna.

— Bei-mu, bei-mu, bărbățel ca al meu nu mai are nimeni...

Brudă era fericit.

Numai Doda și Cipric se priveau cu coada ochihului dar nu cutezau să ofteze.

CRONICA muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

FILARMONICA. Prezența d-lui Alfred Alessandrescu la un pupitru de conducere muzicală, a adus de fiecare dată cu sine certitudinea unor îndrumări dirijorale adaptate textelor cu discernământ, drepte cumpăniri și influențele de calitate ale unei organizări muzicale depline.

Ritmând salturile baghetei cu o punctualitate ce nu devine niciodată rigidă ,cu simțul și cunoașterea juste a mișcărilor, a economiei sonore, a caracterelor fiecărei muzici și a interpretării ce trebue să determine, d. Alfred Alessandrescu este comentatorul simfonic credincios adevărului muzical pe care îl slujește fără emfază, fără artificii, fără căutări lăturalnice.

Aceeaș certitudine i-am putut-o găsi zilele trecute la „Filarmonica" unde a știut, ceeace iarăși îi este distinctiv, să combine un program bogat în substanță muzicală și de susținută linie.

Suita II în do major, de George Enescu și-a readus farmecele pârgu-

Alfred Alessandrescu

ite ale unor gândiri largi și invoalte, turnate în cadre muzicale minunat făurite.

Orchestra sună cald, învăluitor, generos, îmbibată în seva de care sunt pline fiecare din ideile care țes în strânsoare deasă de ițe scumpe, stofa grea și prețioasă a acestei mari compoziții.

Lucrarea datează din 1916 și fără îndoială că ar trebui să producă adâncă surprindere prin maturitatea admirabilă, prin avuțiile de simțire și superbă măestrie ce afirmă în tot momentul, dacă tânărul care a scris-o în acel timp nu s'ar fi numit George Enescu.

Prima din cele șase părți ce o compun este un „allegro ben moderato" construit pe șerpuirile capricioase dar ferme ale unui motiv ce-și desface luminos, mlădios lanț de șaisprezecimi, împrumutate prin felurite grupe simfonice, frământate cu dorul excepțional care îngădue singur unor speculații contrapunctice să nu cunoască uscăciunea și scolasticismul, rămânând pură și netulburată muzică.

Un nou element tematic, de aspect fugal, dar îmbinat cu aceeaș pătrunzătoare poezie acțiunei polifonice totale, continuă cu aceeaș intensitate de simțire și acțiune desfășurarea introducerei, încheiată în impresionantă amploare.

Sarabanda ce urmează e nostalgică, visătoare, înfiripată din fluide armonii, din care se desprinde, dela început, o temă ce închide mângâetoare sensibilitate și infinit de delicat mărturisită melancolie.

Urmează o „gigă" tratată cu aceeaș noblețe de inspirație și acelaș condei de neîntrecută măestrie profund personalizată în expresiile ei, apar un „menuet grav", o „arie" cu viers lin și îngândurat, în adiere de blânde și subtile armonii, în sfârșit o mișcare din nou mai puternică, „bourée", răspuns primei părți, al cărei element fundamental îi servește de altfel de poartă ce se deschide cu franchețe către acest final de generoasă însuflețire și vie amploare terminală.

Maestrul Alessandrescu a arătat că nimic din miezul cuprinzător al acestei superioare opere nu-i este străin, obținând o interpretare strâns legată de cerințele muzicale ale conținutului și spiritului ei.

In a doua parte a concertului, d. Alfred Alessandrescu a dirijat ,cu inclinarea și pregătirea speciale ce l-au desemnat întotdeauna, drept un bun wagnerian, preludiul la al treilea act al „Maeștrilor cântăreți din Nüremberg", monologul lui Hans Sachs din același act al operei, cântul de despărțire al lui Wotan de Brünnhilde din ultimul act al „Walkiriei" și uvertura la „Tannhäuser".

D. Petre Ștefănescu Goangă a fost de sigur cel mai indicat interpret român al acestor execuțiuni de importante fragmente din dramele muzicale ale lui Wagner.

Monologul lui Hans Sachs a fost într'adevăr subliniat cu toată abundența de înzestrare vocală și artistică ale baritonului Ștefănescu Goangă, în înțelesurile atât de frumos adâncite ce i-au fost impregnate de Wagner, iar cântului de adio din „Walkiria", valorosul cântăreț i-a aflat viguros accent, elan expresiv și forță dramatică impresionante.

Cenaclu literar

de IONEL NEAMTZU

Mantu fu dus la ședința cenaclului de Emil Goran. Ședințele s'au ținut la început la Bibică, unul dintre membrii care locuia în plin centru și avea un apartament potrivit pentru acest scop. Mantu găsi câteva persoane adunate în jurul mesei, pe care se afla un teanc de ziare și reviste, într'o dezordine în care numai Bibică se știa descurca. De aceea făcea totdeauna apel la cei prezenți, să nu se atingă de lucrurile de pe masă, pentru a nu-i strica „ordinea". Era o cameră de boem, în care partea cea mai importantă o constituia biblioteca. Rafturi întregi de cărți se înălțau până în tavan, din care te priveau sfidător erudite titluri de cărți.

Emil Goran făcu prezentarea lui Mantu:

— Vă aduc un membru nou.

Își lăsară toți ocupațiile de moment și se ridicară în picioare pentru a strânge mâna noului venit. Unii îl învredniciră cu o privire curioasă, alții nu se sinchisiră de prezența lui. Își vedeau mai departe de lectura lor din reviste, sau descifrau titlul cărților din bibliotecă. Ședința nu începuse, erau așteptați să sosească cei întârziați. Până atunci se înjghebă o discuție între diverse grupuri, despre noutățile literare apărute. Când se complectă numărul cu ultimii sosiți, singura femee membră a cenaclului, nerăbdătoare și nervoasă, zise cu glas ascuțit:

— Ei bine, domnilor, începem?

— Imediat, d-nă Beteanu, numai să vină și Ronea, zise Mandi, care era totdeauna plin de răbdare.

D-na Beteanu, dornică să-și citească cât mai repede versurile ,replică enervată:

— Faceți exces de curtoazie. Ce înseamnă aceasta, să-i așteptăm pe toți? Cine nu vine la timp, n'are decât să participe la ședință, dela jumătatea ei.

— Foarte bine, doamnă, zise Mandi împăciuitor, sunt de acord în privința aceasta. Numai că Ronea e un temperament cu care greu poți eși la socoteală S'ar supăra foc dacă nu l-am aștepta.

— Temperamentele trebuesc educate! Dacă facem concesiuni, atunci nu mai există nici o regulă. Eu una sunt pentru începerea ședinței. D-ta de ce părere ești, domnule Bibică?

Bibică, prins între ciocan și nicovală, n'avea nici-o părere. Dădea din umeri neștiutor, dar ar fi dorit bucuros să împace și capra și varza.

— Să începem, dacă doriți, dar ar fi bine să mai așteptăm un minut. Ei iacă, așez ceasornicul pe masă și dacă în răstimp de câteva minute nu sosește Ronea, să știți că îi dăm drumul.

Doamna Beteanu îi adresă o privire furioasă, în care mijea și un amestec de ironie.

— Tare deștept mai ești. Crezi că suntem copii, pe cari vrei să-i împaci cu o jucărie?

Își întoarse capul și se cufundă în lectura propriilor ei versuri, pe care le corecta cu creionul. Se auzi soneria în antreu.

— Nu e nevoie să vă mai alarmați, căci a sosit și Ronea, zise Mandi cu o voce calmă. Putem începe.

— Puteți să-i dați drumul, se strâmbă d-na Beteanu. „Excelența sa" a sosit.

Un om mic și gras își făcu apariția. Abia își desbrăcă paltonul, pe care-l trânti pe canapea și începu să țipe cât îl lua gura:

— Am să vă citesc o epigramă de care n'ați mai auzit.

— Haide, domnule, odată, zise umoristul Paulică, te așteptăm de o oră.

— Păi, nu puteam să vin înainte de a termina epigrama. Eram tocmai în inspirație, și ar fi însemnat să scap un moment prețios.

— Ar fi fost o mare pagubă pentru literatura română.

— Te rog să nu-ți bați joc de creațiile mele, făcu Ronea supărat.

— Nici prin gând nu-mi trece așa ceva, ripostă caustic, Paulică. Le-aș acorda prea mare importanță.

Disputa ar fi degenerat în ceartă dacă n'ar fi intervenit Mandi, care anunță începerea ședinței. Ronea nu voia să rămână dator cu un răspuns, dar trebuia să se resemneze.

Frunzări nervos printre filele manuscrisului și scandă încet, potrivind măsura cu degetele. Discuția administrativă era cam lungă; începea să-și piardă răbdarea. Își șterse fruntea de sudoare și privi neliniștit la cei din față, cari nu păreau a fi impresionați de faptul că discuția aceasta îi va înghiți timpul disponibil lecturii versurilor sale.

— Domnilor, întrerupse el pe Mandi, care tocmai arăta necesitatea de a organiza ședințele după un anumit criteriu ,de ce să ne tot organizăm și să rămânem totuși desorganizați? Eu zic să trecem la ordinea de zi.

Cifruță, care era o fire metodică, poreclit astfel, din cauza maniei de a cataloga și numerota, sări depe scaun, căci se simțea atacat în principiile sale.

— Cum, d-le Ronea, d-ta ești contra organizației? Fără organizație nu există nici creație. Dacă societatea n'ar fi organizată, dacă munca artistului s'ar produce la voia întâmplării, ce s'ar alege de opera de artă? Arta e de esență sociologică și numai într'o societate organizată găsește ecou, fiind produsă de un spirit organizat.

— Pardon, interveni d-na Beteanu, arta, după mine este libertate și organizația nu poate decât să ucidă arta.

— De acord, de acord!, răcni Ronea, ca un refren, sculându-se în picioare.

Șezuse prea mult și simțea că-l ard tălpile picioarelor. Trebuia neapărat să-și cheltuiască energia în mișcare. Se plimbă în lungul odăii, agitat. Emil Goran, care privea sceptic la cei din jurul său, intră în discuție.

— Arta este libertate, nu numai după d-ta, doamnă, ci după toată lumea.

— Atunci de ce-i dați mereu cu organizația? țipă Ronea, pentru care Emil Goran era autoritatea cea mai înaltă în astfel de probleme, mai ales atunci când îi mâna apa la moara sa.

— Mai încet, că m'ați asurzit, vociferă Bălescu, care el însuși vorbea totdeauna foarte tare, dar căruia nu-i plăcea să fie întrecut de alții.

Mandi hotărî să pună capăt discuției. Deși părăsea cu părere de rău tema sa de predilecție, de dragul armoniei se simți capabil de orice sacrificiu.

— Ei bine, d-lor, să trecem la ordinea de zi.

Ronea înșfăcă prilejul ce i se oferi pentru a-și citi epigramele.

— D-ta ești primul în program? întrebă Mandi, puțin cam indispus de această înghesuială.

— Nu sunt primul, dar de ce n'aș putea citi eu întâiu? A ne ținea de program înseamnă a ne organiza și ajungem din nou la discuția de mai înainte.

— Nu se poate, domnilor, trebue să respectăm programul, zise Cifruța, care vedea din nou nori amenințători abătându-se asupra principiilor sale.

La un moment dat, Emil Goran se ridică și spuse în ironie:

— Fac propunerea ca să se acorde întâietate d-lui Ronea.

Membrii cenaclului consimțiră de voe de nevoe. Ronea se inclină țanțoș până la pământ și după ce aruncă un „merci" emfatic lui Emil Goran, care abea își stăpânea râsul, se pregăti de lectură. Își revizui manuscrisul, strecurând șoapte ritmice printre dinți, corectă un vers ce-i părea că schiopătează, tuși de câteva ori, ca un cântăreț care încearcă să-și găsească tonul și începu solemn și patetic:

— Domnilor!

Ținea manuscrisul în mână, însă nici prin gând nu-i trecea să citească. Voia să facă întâiu o introducere, căci orice operă de seamă necesită o prefață.

— Să auzim, ziseră câteva glasuri.

— Sunt ani de când făceam pe redactorul la unul dintre cele mai mari ziare din țară. Pe atunci scriam un studiu despre epigramă și mă străduiam să pun bazele unei organizații de tineri scriitori pe cari îi creșteam în spirit literar, învățându-i să aibă respect de legile frumosului. Gruparea noastră a avut mare succes. Personalități de seamă au venit să mă felicite.

— Ce vorbești, domnule ! făcu mirat Paulică.

— Rog să nu fiu întrerupt, zise Ronea, înghițindu-și brusc încântarea ce i se zugrăvise pe față.

Își scoase batista și-și șterse obrazul. Roti o privire încruntată dar se descreți repede.

— Insuși d. ministru al Instrucțiunii a venit de m'a felicitat.

— Avea tot interesul să se pună bine cu un personagiu influent ca d-ta, replică Paulică, cu același zâmbet nemilos.

— Domnilor, mă ascultați sau nu mă ascultați ?

— Te ascultăm, dar treci la subiect.

— E ora înaintată, interveni Mandi, vă rog să nu pierdeți timpul.

Ronea sări înțepat.

— Adică ceeace spun eu e pierdere de timp ?

— N'am spus asta, domnule Ronea. Am atras numai atenția asupra timpului înaintat pentru ca să poată citi și ceilalți puși în program.

— Dacă e așa, nu mai citesc nimic. N'au decât să citească cei puși în program.

Se așeză supărat, în timp ce în cameră plutea un suspin de ușurare eșit din pieptul celor ce-și așteptau rândul. Dar Ronea nu era omul care să renunțe la o satisfacție literară. Se ridică subit, înainte de a avea ceilalți timp să judece mobilul acestei inconsecvențe și umblând agitat prin cameră, declamă teatral epigramele. Când termină, pândi efectul, transfigurat de bucurie, dar în locul admirației descoperi ilaritate. Fiecare își duse mâna la gură pentru a-și masca râsul.

— Ei, cum v'au plăcut epigramele mele ? întrebă Ronea încântat.

Paulică, a cărui răbdare a ajuns la limită, răspunse prompt :

— Minunate ! Să cauți cu microscopul și n'ai să mai găsești altele la fel în literatura română.

Luându-și pălăria și bastonul, zise celorlalți:

— Pe mine mă scuzați. Simt nevoia să reflectez asupra sensului adânc al operei d-lui Ronea și de aceea plec mai de vreme.

Dispăru repede, lăsând pe Ronea cu gura căscată. Acesta privi în urma lui câtva timp, apoi se așeză indiferent pe scaun. Era convins că la mulțimea de ignoranți ce nu-i înțeleg opera, s'a mai adăogat unul.

*) Fragment din volumul „Oraș Nordic", sub tipar.

CRONICA plastică

de PAUL MIRACOVICI

S'a scris tot despre d-l Kimon Loghi; a fost lăudat ca puțini dintre contemporani și a fost criticat aproape tot atât de mult. A fost lăudat, admirat mai ales înainte de răsboi când succesul d-sale era la culme. Pentru publicul din acea epocă fericită, arta d-lui Loghi era complimentarul firesc al unei vieți neturburate de întrebări. E adevărat că în același timp trăiau Brâncuși și Luchian, necunoscuți încă deși erau — în cadrul „Tinerimii" — reprezentanții aceleași generații. Vorbind de „Tinerimea Artistică" nu o poți despărți de numele d-lui Kimon Loghi. S'a spus cu rea voință — chiar azi când s'au schimbat atâtea lucruri acolo — că d-sa exercită o influență, o presiune asupra caracterului societății căreia îi impune o coloratură conformă spiritului și concepției sale artistice, ceeace e cu desăvârșire falș. Președinte de atâția ani al „Tinerimii" d-sa, dimpotrivă, a dat dovadă de o lărgime de vederi și de înțelepciune remarcabile în reforma ce a su-

Kimon Loghi — În Arcadia

portat societatea în ultimii 10 ani. Reîntinerirea societății, diversitatea ei de azi se datorește exclusiv d-sale.

Intr'adevăr, să menții peste 30 de ani, un număr atât de mare de artiști în sânul aceleași societăți e o biruință de necrezut. Nu odată l-am auzit pe venerabilul meșter spunând cu humor celor mai tineri: „Injurați-mă pe mine, nu-mi pasă dar nu vă atingeți de „Tinerimea" ea trebue să trăiască pentru voi, a voastră va rămâne".

●

Intr'o vreme, criticii și unii artiști mai noui nu au scăpat nici un prilej de a defăima pictura d-lui Kimon Loghi. Acestora li se părea că d-sa constitue fortificația cea mai puternică a unei arte care nu mai avea nici-o semnificație pentru acele vremuri. Alții îl admirau în numele clasicismului, ceeace e și mai greu de înțeles. Nici primii nu au avut dreptate, nici ultimii. Primii pentru că d-l Loghi nu a determinat nici-o influență în pictura românească, nu a trezit nici ecourile stricătoare pe cari le-au prilejuit unii pictori noui. D-sa nu a fost imitat, ceeace e curios și instructiv când ne gândim la pictura d-sale atât de ispititoare.

Iar acei cari l-au admirat în numele clasicismului ori au încercat să facă din opera sa un simbol al acestei concepții s'au înșelat și mai mult pentru că în opera d-lui Loghi nu întâlnești nicăeri disciplina, severitatea și sobrietatea clasicismului ci un lirism decadent, plin de poezie Publicul a fost lângă d-sa, l-a înțeles. Sensualitatea conținută din tablourile sale, poezia din peisajele sale au fost întotdeauna prețuite și admirate. Generația d-lui Kimon Loghi în întregul ei a primit influența și învățăturile de la München, citadelă artistică în mare cinste atunci, astfel că toți într'o vreme erau sub influența romanticilor Boecklin și Fr. Stuck. Unii dintre ei și-au limpezit personalitatea și și-au îmbogățit concepția. Astfel, doamnei Cuțescu-Storck cunoașterea lui P. de Chavannes, Hodler și Gauguin i-au schimbat cu totul drumul pe care pornise. D-l Loghi însă a stăruit de-alungul carierei sale, în aceeaș viziune de vis și de basm cu care a debutat. Și astăzi d-sa e legănat de reverii, și azi străbat în cele mai multe din lucrările sale o atmosferă de fantastic, de ireal, ai cărei maeștri au fost Fr. Stuck și Boecklin. In plus ,d-sa a adus un optimism bucolic, a îndulcit orice asperități ce stăteau în calea viziunii sale care acum e în toată plenitudinea sa. In expoziția actuală sunt prezente opere din toate epocile de 40 de ani încoace. De la autoportretul pictat în 1898 și până la peisajele aeriene din anul acesta, de la Balcic. Trebue să cităm câteva pânze care vedem că sunt printre cele mai frumoase din câte a semnat d-sa. Astfel no. 83, Pescari din Concarneau, Plajele de la Beg-Meil și Marina dela Concarneau, nr. 84. Apoi sous-bois-uri, flori, mult prea numeroase pentru a le putea cita. Poate păcătuesc prin subiectivitate spunând că cele citate sunt cele mai frumoase lucruri din expoziție dar în ele, pe lângă calitățile obișnuite ale artistului am găsit altele inedite, pe care aș dori să le regăsească și numeroșii săi admiratori.

Un chip dantesc al poesiei

(Urmare din pag. 1-a)

țit până la marile binefaceri de durere și lacrimi, misterul viu care s'a apropiat, și-a lipit căldura, chiar numai o clipă, de ceasul nostru cel mai înalt și greu, de frigul nostru când am tremurat... Și, de singurătăți, de disgrație — *de părăsiri, — am plâns. Și nu știu dacă lampa pe care noi am vrea s'o aprindem, n'ar avea destinul desamăgitei Psyche, în nostalgiea ei după chipul eternelor fericiri promise... Dar—*

...luise la lampe de vos rêves!

Să mergem atunci, așa, pe urmele Poesiei, în chipul atât de pur și liber, atât de luminos, pe care ni-l arată Dante — superbul Florentin care în evasiunea lui magnifică a izbutit să nu rămână decât atât de puțin pe pământ !

E o Prințesă par'că de fum, fosforescent — și lumină — pe drumul greu pe unde am spera să „ieșim", dar o lumină atât de mult diferită de aceea pe care o vedem în fiecare tristă zi! Când se ridică marile dimineți sau când se lasă amurgurile, există aceeași linie dela orizont peste care nu mai este permis să vedem... Poesia va trebui să lumineze pe aceste depărtate cărări sfârșite!

Nici Dante construindu-și Paradisul *lui, redus astfel să renunțe la formele omenești și la decorul pământului, n'ar fi putut găsi altă soluție decât a* luminei. *Va trebui s'o acordăm firește și Poesiei,— după cum tot divinul poet e singur poate să ne fi dat pentru imaginea noastră de atât inefabil contur, un chip ideal, iluminat cum nu mai știm altul, ca un halucinant reflex...*

E Beatrice, imaginea aceasta, ea însăși, atât de frumos numită fiindcă e beatitudine și fericire — așa cum e Poesia! Beatrice, beata e bella, *alunecând din cer, dusă de iubire, cu ochi mai lucitori decât steaua*

Lucevan gli occhi suoi più [che la stella

și îndemnând pe Virgil să arate mai curând omului pierdut de rătăcirile, de întunericul vieții, colina eternelor liberări.

Ce oglindă mai pură a Poesiei! Ce sens ar putea să fie mai sigur? Comentatori pricepuți ai lui Dante au identificat pretutindeni pe Beatrice cu Teologia, cu „știința revelată"... Rațiunile lor sunt sigure. Dar cât de mult e Poesie această Beatrice, numai de puritate și frumusețe, cu ochi aprinși ca astrele înalte ale nopții, interpretă a lui Dumnezeu desigur și arătând astfel oamenilor drumul pe care pot să vadă, prin care se pot libera!

Sau cât de mult se recunoaște Poesia în acest chip ideal al frumoasei Donna !

Nu știu atunci dacă poesia va fi fiind această „nepoată a lui Dumnezeu — "... à Dio quasi è nipote" — *după armonioasele înrudiri ale Florentinului, dar eu o recunosc ideal în chipul Beatricei, în oficiul chiar și în strălucirea ei.*

Trimisă de Dumnezeu — tot atât de mult este desigur și Poesia...

...Să arate oamenilor, prin drumul întunecos, clarele piscuri ale glorioasei lumini, să „libereze" pe oameni? Nici poesia n'ar putea să aspire mai sus: ea nu vrea decât atât — și, hotărît, acesta este mesagiul ei pe pământ.

TOMA VLĂDESCU

BIȚĂ

de G. Banea

Haralambie, Haralambiță, Lămbiță, Biță. Pe cel din urmă nume l-am spus eu dela început și pe urmă așa i-au zis toți: Biță. El era un băiat bine legat, mușchiulos, voinic, nu frumos, ci mai degrabă urât, dar mamei lui i se părea rupt din soare. Ii rămăsese ei inima la acest băiat, deși mai avea și alții, și mai frumoși, și mai deștepți, și băieți și fete. Ii rămăsese inima la el, pentrucă era ultimul vlăstar din cel din urmă șirag de copii. Ii murise mai multe șiruri de copii la rând, până izbutise însfârșit să smulgă morții, să ridice, să sboare mari o ultimă jumătate de duzină de copii: 3 fete mai mari, apoi 3 băieți. Cea mai mare din fete era mama, cel mai mic din băieți era Biță. Fiind între noi numai vreo două luni diferență, am fost și frați de lapte. Și dela început am vieţuit împreună, fiindcă eu mă născusem în casa bunicului meu. Biță era tare rău și bătăuș de mic, eu mai mototol. Mă bătea așa dar, de mă făcea lână. Atunci mă legau de un picior al patului, ca să nu mă mai duc la bătăușul meu, cum făceam când eram liber. Oiu fi dat și eu? Poate... Dar totdeauna eu eram cel bătut.

Când venia acasă bunicul, ce ținea mult de tot la mine, mai mult ca la băiatul lui, mă striga:

— Găgâță, mă, unde ești? Vin' la tata-moșu!

Și eu apăream numai decât, de cele mai multe ori plâns, spoit pe față de lacrimi. Dacă mă vedea așa, bunicul întreba:

— Dar cine mi-a supărat nepotul? Că eu îl văd bătut și bătăturit!...

Pe urmă — după ce mai crescusem și ne făcusem mai mărișori — plăcerea lui cea mai mare, cu toate protestele mamei, era să ne pună pe amândoi mormolocii, pe Biță și pe mine, să ne luăm la trântă, trântă dreaptă românească.

Atunci mâinile ni se împletiau, vârîndu-se în cingătoarea celuilalt, ne încordam tot trupul, îndoindu-ne puțin dela mijloc, pe când picioarele cătau să ni se înfigă în pământ. Căci tot meșteșugul la această luptă voinicească era să-ți roteşti potrivnicul și să-l pui la pământ. Se înțelege că întotdeauna cel pus la pământ eram eu.

De aceea nici nu mai arătam nicio grabă, niciun entuziasm pentru trântă. Bunicul ne momia cu diferite premii, cu fructe, cu bani... Bani însă uita întotdeauna să-i mai dea învingătorului. Și cum acesta nu eram niciodată eu, lucrul mă lăsa destul de rece. Până când odată — era vreme de iarnă — bunicul ne momise cu un teșcoiu de parale legate într'o basma albă într'un colț. Trebue să fi fost bani mulți, vânduse din vite, — avea multe turme în Balta Țării. Ne-am luat deci la trântă și atunci și, nu știu cum s'a făcut, dar l-am trântit și eu odată pe Biță, l-am trântit cu sete, de-a sunat fața casei și l-am buşit cu capul de marginea sobei.

— Uite măă, Paligorcea, unde-a fost să fie el ascuns?!

Multă vreme această strălucită biruință a mea au ținut-o minte toți, schimbând doar numele... învingătorului. Ei, dar cam așa a fost norocul meu mai întotdeauna în scurgerea anilor...

Atunci, eu, biruitorul, râzând fericit, repede la bunicul să-mi dea teșcoiul cu parale. El însă, după obiceiul lui, nu mi l-a dat, bineînțeles. Desamăgirea mea a fost amară tare, dar parcă și mai mare nedumerirea de ce mi-o fi făcut bunicul *mie* așa? A fost singura aburire a icoanei bunicului meu prea drag. Căci el n'a mai trăit mult, și, deși bărbat în putere, a murit grabnic de dalac. „Buba neagră" luată dela vitele din turmele lui numeroase l-a răpus și pe el aproape de sfârșitul veacului, după cum îl răpusese și pe celălalt bunic când cu *bozgunul*, când și-au luat turcii tălpășița din Dobrogea noastră.

Și când a fost dus la groapă bunicul, eu am ținut până la cimitir cu mâna sicriul, pe când băiatul lui mijlociu târîia trist prin praful de pe marginea drumului un băț, iar cel mai mare se ascunsese de vale la vie.

Multă vreme mi-au sunat în urechi bocetele de atunci...

Pe urmă au trecut anii tot mai mulți și, cum zice vorba veche românească: cine trăiește crește, cine moare putrezește...

Rivalitatea mea cu Biță a urmat înainte și, din pricină că până atunci, întrecerea între noi era numai în voinicie, el era mereu cel întâiu. Aveam și eu partea mea în care nu mă întrecea, aveam ținerea de minte mai bună decât a lui, dar, cum nu apucasem să mergem încă la școală, nu mi se putea prețui cum trebue acest dar.

...Fusesem la o nuntă, la care părinți mei cununau și ascultasem cu luare aminte cântecele lăutarilor. Incă înainte de a se sparge nunta, eu am început a mormăi o frântură de cântec învățată atunci:

...Și eu stau la poarta ta
Aștept hogea să mă strige...

Când m'a auzit unu din nuntași, m'a dus la masa mare, m'a suit pe un scaun și m'a pus să cânt cele de mai sus.

Nuntașii se prăpădeau de râs, mama râdea și ea cu lacrimi, pe când eu mă uitam nedumerit, când la unu, când la altul, fără să înțeleg cauza acestei veselii.

— De câți ani este flăcăul?

— De șase ani.

— Auzi dumneata? Și cum i-o fi dat lui prin cap să spună hogea? se crucise un lăutar.

Spusesem în loc de vocea, vorbă pe care am cunoscut-o mai târziu și pe care la șase ani n'o înțelegeam, hogea, pentrucă pe acesta îl auzeam zilnic cum își striga din turnul lui pe credincioșii cu fes.

Dar pricina veseliei nuntașilor mi-a rămas multă vreme nelămurită.

Cu toate că țineam prea bine minte tot cântecul, eu mă opream întotdeauna la „aștept hogea să mă strige", pentrucă mai departe cântecul suna: „să-ți sărut guriță ta". Și lucrul ăsta nu l-aș fi spus să mă fi picat cu ceară. Mi-era rușine. Mi-era rușine mai ales de mama. Cam așa era lumea, chiar la 6 ani, pe la sfârșitul veacul trecut, pudică...

Tot pe vremea aceea am plecat odată departe ,într'un sat din inima județului, am plecat pe șoseaua bună, într'un car cu boi. Unul din cei doi boi era cam rău și nărăvaș și pe la „Podu de piatră" a luat-o peste șanțul din marginea șoselei, a cârmit cam pe neașteptate și a răsturnat carul în șanț și noi dedesubt. Mama care se descurcase mai repede și ieșise de sub loitrele grămădite peste noi, își frângea mâinile de desnădejde că i-a pierit odorul. A dat repede toate boclucurile la o parte și m'a găsit teafăr.

Cum era să pier de atuncea? Doar mai aveam atâtea de tras și în veacul următor!...

In satul în care ne duceam, am dat chiar la margine de o căsuță mică, mi se pare numai o odaie, un fel de canton, la care era adunată ceva lume și mai ales copii. Nimerisem la împărțirea premiilor dela școala sătească. Un domn cu un crâmpeiu de vargă în mână, își tot mișca brațele în sus și în jos, pe când băiețași și fetițe cântau de răsuna cuprinsul, toți odată:

Drum bun, drum bun, toba bate,
Drum bun, bravi români...
Cu sac, cu sacul pe spate,
Cu armele'n mâni...

Rămăsesem uimit. Parcă dădusem de țara minunilor! Și pe urmă, tot drumul la întoarcere, ba și pe acasă, eu mereu:

Drum bun, drum bun, toba bate...

Vorba bravi nu mă încurcase, o știam bine, o auzisem de atâtea ori spunându-mi-se „brava!" la care Biță totdeauna adăoga răutăcios, nu știu de unde învățase,... „ca la măgari!",

Dar mă cam încurca al treilea vers:

Cu sac, cu sacul pe spate,

pentru că eu spuneam la început cele dintâi două vorbe una într'alta — cusac — și nu ieșea nimic. Mai târziu, când mi-am dat seama că e vorba de un sac pe spate, iar nu eram lămurit, căci nu știam că sacul este raniță, ci eu credeam că e vorba de sacii pe care-i puneau la noi oamenii în spate, scoțându-le un colț în formă de glugă, spre a se apăra de ploae.

Și închipuindu-mi un șirag de soldați, cu sacii în spate făcuți glugă, îmi venea să râd, fiindcă așa armată, aducea mai degrabă cu vorba bunicului:

Ceata lui Baboi,
Patruzeci și doi!

...Dealtfel civilizația nu pătrunsese încă bine la sfârșitul veacului trecut, în colțul acela dobrogean. Așa se făcuse că mă minunasem tare de cele ce văzusem în orașul mare, de peste Dunăre, „din țară".

Căci după călătoria spre satul cu școala unde se împărțeau premiile, am mai fost luat iar odată cu carul și dus acuma într'un oraș, nu într'un sat. Și în acest oraș, cum urcam la deal pe un vad, m'am minunat tare când am văzut pe jos, printre magaziile portului, venind spre noi ceva negru, mare cât o matahală, pufnind ca zmeul din poveste, pe nări și târînd în urmă un fel de case pe roate. Mă speriasem că dă peste noi și, cum mă țineam de fusta mamei, dădeam să mă ascund cu totul. Dar mama mă liniștise, spunându-mi că ăsta e „trinu".

— „Trinu?" Și merge așa, fără boi, fără cai?

— Merge. Dar are foc în el.

Nu prea înțelegeam mare lucru. Când mai sus în oraș, altă drăcovenie! Un băiat mergea cu două roate ca de plug. In loc însă ca roatele să fie alături ca la plug, ele erau una după alta și între ele stătea călare băiatul. Și mergea repede. Mama n'a putut să mă lămurească cu nimic despre această dănănae, dar acasă la noi, băiatul unui cumătru al nostru, care era târgoveț, mi-a spus și el în legea lui, că drăcia care aducea cu roatele de plug era „vilciupetru". Și pe urmă, după obiceiul copiilor, mă căzneam și eu mereu să fac rotilele plugului nostru să semene cu ceea ce văzusem, eu însă fiind mai departe cu roatele mele de bicicletă, de cât vilciupetrul lui Mihăilă, de velociped...

...Și pentrucă atâta vorbiam de școală și iar școală și atâta tot bubuiam prin curte cu „Drum bun, drum bun, toba bate", hai să mă dea și pe mine la școală, deși unii spuneau că aș fi prea crud pentru așa ceva. Intr'o toamnă a venit așa dar bunica la noi, de dimineață tare, împreună cu Biță, ca să ne ducă apoi să ne înscrie. Mai venise și fratele mijlociu al mamei, școlar și el prin a treia-a patra. Nenea Dumitru ne-a și pus la un fel de examen pe amândoi „candidații", adică a scris pe placă numerele dela 1 până la 10 și noi să scriem alături la fel. Eu n'am putut să scriu nimic. Biță da. El a scris frumos toate cifrele dela 1 până la 10.

— Apoi de, băiatul ăsta al tău nu știu ce o să se aleagă. Nu cred c'o să învețe nimic. Nu prea are semne că o să se tragă la carte...

Am rămas deci de rușine și nu s'a gândit nimeni că Biță putuse să scrie cifrele, pentru că poate mai încercase și altă dată acasă cu fratele lui.

Dar și la școală tot eu am rămas de rușine, pentrucă toate locurile erau ocupate. A fost primit atunci numai Biță, căci el purta un nume ilustru în lumea școalei. Mai trecuse prin școală cei doi frați mai mari ai lui și învățaseră bine. Eu însă eram un necunoscut și n'am fost primit peste număr. Vă închipuiți obida mea! Toți cei de seama mea se duceau la școală și eu nu.

Mă răzbunam și eu făcându-i să întârzie dela școală după masă, ținându-i în loc cu vreo poveste, care de care mai gogonată și pe care o lungeam anume.

Biță își aducea cărțile să i le văd și eu, ca să mă cătrănesc și mai mult de inferioritatea mea.

— Vezi asta? Asta e abecedarul partea întâia, spunea el, și-mi arăta o cărticică ce începea cu o floare frumoasă albastră de in....

— Cine ai vrea să fii tu, Gheorghiță? Ghiță Bolovan ori Ghiță Strugurel?, mă întreba Biță punând mâna pe abecedar, partea a doua.

— Ghiță Strugurel.

— Te-ai păcălit. Ghiță Bolovan învață bine, ia **prim** și Ghiță Strugurel rămâne repetent.

Asta era o istorioară din abecedar, pe care Biță mi-o silabisea cam cu poticneli.

Dar bietul meu Biță s'a întâmplat să fie chiar el Ghiță Strugurel în clasa a doua, după ce trecuse cam pe la coadă clasa întâia. S'a oprit în clasa doua și — prieten bun — m'a așteptat și pe mine care, închipuiți-vă, fusesem chiar Ghiță Bolovan. Mi se pare că l-am și necăjit puțin cu istorioara celor doi Ghiță ,spunându-i un timp Biță Strugurel.

Dar ce să mă fac în anul în care eu nu mergeam încă la școală? Ca să mă mai mângâiu, visam și eu cu ochii deschiși — de atunci mă despăgubeam în felul ăsta.

Idealul meu pe vremea aceea a copilăriei era să am o bostană a mea și o căruță mică, mică, trasă de un căluț tot mic și el, pe măsura mea și a căruței. Aș merge cu căruța cea mică la bostana mea, aș mânca pepeni, i-aș încărca apoi și verzi și galbeni în căruță, aș veni acasă, i-aș da mamei, i-aș da bunicii, i-aș da lui Biță...

— Dar noaptea cine-ți păzește bostana? Cine se duce cu calul noaptea la iarbă?, mă răcori Biță cu niște întrebări neașteptate.

— Cine păzește noaptea bostana? Asta era, drept, cam greu lucru. Ziua, calea-valea! Ziua mai merge. Ziua stai în ceardac, (bostana avea și ceardac, nu mă costa nimic să mi-o închipui cu ceardac), dar noaptea? Și pe urmă ce te faci cu calul? Cine-l adapă, cine-l duce la păscut noaptea, cine-l apără de lup?

O mulțime de mărunțișuri la cari nu mă gândisem... Idealurile mele au tot variat în scurgerea anilor, dar, nu știu cum, am neglijat întotdeauna, la fiecare din ele câteva mărunțișuri... esențiale. Și am tot renunțat apoi la ele pe rând.

...Amărăciunea că eu nu mergeam încă la școală nu-mi trecea de loc. Dimpotrivă! Câteodată, când era vremea de mers la școală după prânz, stăteam la poarta mare a bunicii și mă uitam cu jind cum trec copiii la școală. Casa bunicii era la ulița mare, la șoseaua de sus. Din poartă dela ea se vedea până la școala de băieți, care folosea acuma localul unei foste cârciumi așezate la răspântie. Localul cel bun de școală, fiind jos de vale pe ceir, fusese înnecat când venise apele mari. Alături de școala de băieți era cea de fete. Aceasta avea un clopot mare ca de biserică. Il suna cam cu jumătate ceas înainte de începerea cursurilor. Și cum era așa de mare, bălăngănitul lui se auzea până departe în mahala.

Când răsuna acest clopot, se grăbiau deci toți, și fete și băieți, pentru că știau că nu mai este mult și „începe".

Stăteam așa dar odată la poarta bunicii și mă uitam, cum se îndreaptă înspre școalele lor copiii, când, ceva mai târzior, când se mai răriseră școlarii, venea în grabă o fetiță mică și frumușică de sus din mahala. Mie-mi plăcea fata, dar nu îndrăzneam să mi-o mărturisesc nici mie, fără să nu mă roșesc, și — mai ales — fără să nu mă sfiesc de mama, gândindu-mă ce ar zice ea, de ar afla așa ceva. Fetița cea frumușică alerga neliniștită spre școală, cu teama că a întârziat, după cum spunea către o alta mai mare, de peste drum de bunica.

— N'are cum să fie târziu, că deabia a tras clopotul dela școala de fete, sar și eu de colo cu gura.

— Ce te-amesteci tu, că tu nici nu mergi la școală?! îmi aruncă din fugă și numai peste umăr școlărița.

Așa înfruntare ca aceea n'am mai suferit în vieața mea. M'am dus și eu la mama, aproape cu lacrimile pe obraz și i-am spus că eu vreau numai decât la școală, dacă s'ar putea chiar de atunci. Nu se putea, vezi bine, și a trebuit să mai aștept până toamna.

M'am dus însfârșit. Chiar în ziua întâia mă duceam cu Nenea Dumitru, fratele mamei, în târg, eu foarte mândru că sunt și eu în rândul oamenilor acum. Pe drum ne întâlnim cu Novac ,un coleg al lui, care ne opri în loc. Acest Novac era cel mai mare băiat în școală, aproape flăcău. El era gata să întindă hora în curtea școlii, vara, după prânz. Și când vedea că s'au adunat privitori mulți la garduri și că fetele se ridicaseră pe ferestrele școalei lor de peste drum, ca să se uite și ele, el numai decât poruncea:

— Ia cântă, mă Gligore, lăzeasca!

Asta era un joc turcesc și deloc cuviincios ,așa că privitoarele se risipeau ca vrăbiile strigând rușinate, iar oamenii ce se opriseră la garduri, unii se depărtau scuipând. Novac opri pe unchiul meu și-l întrebă și despre mine. Auzind chiar dela mine că am intrat și eu la școală, el se întoarse către mine și-mi spuse:

— Ei și ce mare scofală? Ai să înveți și tu: azi, búche și-un păduche și ceva de leuștean...

Clasa întâia ocupa încăperea cea mai mare a fostei cârciumi. In mijloc, în podea, erau și două uși mari cu belciuge groase, pe unde se intra în beciu. Câteodată, dar asta numai când nu era în clasă domnișoara, unii băieți mai mari apucau de belciuge și ridicau ușile. Atunci se vedeau câteva trepte, care se înfundau în întunerec și'n pânze de paianjen. De acolo, de jos, venea o răcoare și un miros de șoarece. Când era domnișoara în clasă și striga la lecție pe câte unu, care nu prea știa, acesta se îndrepta spre tablă ca vita la tăiere și totdeauna se împiedica de belciugele ușilor dela beciu.

La școală, chiar din primele zile domnișoara ne spusese să ne spălăm bine: pe față, pe mâini, să nu ne mai mâncăm mereu unghiile ș. a. Unghiile nu mi le-am mâncat niciodată, dar de spălat, pe vremea aceea, mai ca pisica. Așa că atunci când ne-a luat la cercetare într'o dimineață, mâinile, care trebuiau ținute pe bancă, domnișoara ajunsă la mine, mi-a croit una cu nuiaua peste vârful degetelor, ce erau cam în doliu. A fost singura mea papară de acest fel la școală. Eram cam pe la fundul clasei, în a doua bancă din fund, când iar ne-a luat la cercetat să vadă cum citim.

Cei dimprejurul meu se tot poticneau, ba la o vorbă, ba la alta ,numai eu am dus-o la cap, fără greș.

M'a mutat deci din fund mai spre mijlocul clasei, unde am stat până ne-a ascultat la povestire. Era vorba de lucruri din vieața Mântuitorului. Povestire? Aici eram la largul meu. Domnișoara s'a uitat mereu la mine, cât am povestit și apoi m'a trecut mai în față, în banca a doua, unde am rămas definitiv, căci eram prea nalt ca să mă mute într'a întâia.

Pe urmă, cu toate că aveam un concurent serios, pe băiatul pomojnicului de la suprefectură, mi-a dat premiul întâiu.

Băiețașul pomojnicului era slab, galben la față, șchiop de un picior și mirosea întotdeauna a boală și a doctorii. El m'a chemat odată la ei acasă, unde tată-său, un domn nalt, cu fața aspră, m'a supus la un examen în toată regula. O fi văzut, cu părere de rău, desigur, că nu este chip să-mi ia premiul. Pe urmă s'a și mutat din oraș dela noi, așa că m'am despărțit de bietul Milion, cum îi spuneam noi, fiindcă la catalog numele lui suna Cocea N. Emil-Ion... Iar în vremea aceasta Biță s'a odihnit și m'a așteptat în clasa a doua, ca să meargă apoi cele trei clase împreună cu mine ,arătându-i eu de multe ori și mai ales la deslegarea problemelor, la care eram meșter în deosebi. El nu înțelegea însă vieața liniștită, să stai, să citești, să te gândești. El era mereu în aer liber, muncind, alergând. Eu, acasă, mai mult citind. Nu cărțile de școală — pe acestea le citeam în întregime dela începutul anului, mai ales citirea —, ci alte cărți descoperite de mine, unde cu gândul nu gândeai. Așa dibuisem în podul casei noastre o mulțime de cărți vechi, cele mai multe cu slove chirilice. Asta fusese chipurile biblioteca unui strămoș, Spiridon. Dar greu lucru pentru mine să le descifrez. Nu le înțelegeam slova. Noroc că erau unele și cu slove amestecate, și vechi și nouă, cu care am ajuns să dau de rostul și celor vechi. Am făcut deci drumul întors dela alfabetul latin prin cele de tranziție, până la cel chirilic. Oare s'o fi gândit vreodată Eliade Rădulescu, că alfabetele născocite de el ca să înlesnească deprinderea cu scrierea nouă, vor fi întrebuințate și pentru drumul întors?

Cartea cu slove amestecate era un catehism. Citeam și întrebările și răspunsurile la început, apoi numai răspunsurile. Dar, ajungând la Noe, nu înțelegeam ce înseamnă vorba **diluviu.** Cum era să pricep vorba asta latinizată, când mai ușor îmi fusese la nunta din copilărie ,să spun hogea în loc de vocea? Pe urmă, căznindu-mă mereu eu singur și judecând că dacă e vorba de Noe, trebue să se vorbească și de potop, am căutat în catehism și am văzut că vorba potop lipsește. Diluviu așa dar trebuia să însemne potop. Nu era însă cine să-mi adeverească descoperirea.

Cărțile cu chirilice erau o bucoavnă și o psaltire. Le descifrasem și le citeam cu ușurință, ba și scriam cu asemenea slove. La școală, grozăvindu-mă după obiceiul copiilor, mă iscăleam cu slove vechi, pe când unii din băieți râdeau de mine, spunând că o să mă fac popă, dacă-mi plac atât de mult slovele bisericești. Popă însă nu voiam să mă fac de fel și de aceea am și lăsat slovele vechi în pace. De altfel și isprăvisem de citit tot ce se găsea cu chirilice. Mai dădusem în podul casei de niște cărțulii prăfuite, tipărite mărunt cu slova nouă, cuprinzând istorioare morale. Erau cărțile lui Râureanu. Și dintre povestirile acelea mi-a rămas multă vreme în minte una: Bătrânii săraci ,dar onești...

...In timpul acesta Biță își continua vieața lui în aer liber, vieață de om muncitor. Nu era prost nici el, căci observa multe chipuri și scene pe care le reproducea apoi cu humor.

Așa fusese, mai mult ca să se afle în treabă, într'o vară, cu ziua, la un turc cu tutunărie. Căci pe costișele munților noștri creștea bine tutunul și erau mulți cultivatori, turci în deosebi. Lucratul tutunului este însă ceva mai greu, cere munci mai multe, mai atente, ba să faci

(Urmare în pag. 7-a)

Cartea străină

Samuel Pepys: Journal (1660-1669)

(„Gallimard" -- Paris, 1938)

Publicarea unei opere cum e **Jurnalul** lui Samuel Pepys, celebru în Anglia dar inedit până acum în limba franceză, coincide cu preferinţa vizibilă şi tot mai accentuată a publicului, în anii din urmă, pentru laturea „documentară" a vieţii.

In vorbirea obişnuită ca şi în scrisul literar, înţelesul atribuit „documentului" este acela al unui fapt de emoţie brut neprevazut şi neprelucrat prin aşteptare — prilejul unei trăiri intense, straina oricărei reminiscenţe livreşti.

De această favoare nu se bucură acum, întaia oară, documentul. Către sfarşitul veacului trecut, faimoasele „carnete" ale scriitorilor naturalişti dospeau o întreagă literatură care pretindea să înfăţişeze adevarate „teli de vieaţă" fără a cruţa cititorului cruditătile şi abjecţiunile cele mai desgustatoare, la adăpostul pretextului de „autenticitate". Fără să dispară cu totul, preocuparile de această natură, în literatură şi artă au dăinuit în penumbra interesului, ca să reapară în anii din urmă cu o forţă sporita şi neliniştitoare. Spun „neliniştitoare" pentru că omul nu mai apare ca unitate de măsură a tuturor lucrurilor, în înţelesul filosofiei antice. „Trestia ganditoare" a devenit astăzi omul **social**, care nu mai însemnează **omenesţe** mare lucru de când a adoptat mentalitatea uniformă a grupului profesional sau social căruia-i aparţine. Noţiunea de personalitate creatoare şi autonomă se restrange în folosul obişnuinţelor de gândire şi atitudine care tind sa prelungească până în miezul vieţii conştiente automatismul gesturilor instinctive izvorîte din zona obscură a subconştientului.

Printr'o paradoxală deviere a atenţiei, şi cu o stăruinţă bolnăvicioasă, pecetea caracteristică a individualităţii — **omenescul** din om într'un cuvânt — este căutat acum în vecinătatea imediată a vieţii biologice şi a senzoriului brut! Aşa se explică imensa popularitate a cercetărilor psihanalitice, ale căror rezultate trecând dincolo de marginile laboratoarelor şi clinicilor medicale au ajuns prilejul celor mai scabroase indiscreţii în artă, în literatură şi până în raporturile cele mai intime ale vieţii conjugale şi de familie.

Sub pretextul aşa zisei valori „documentare", editurile se întrec în a răspândi maldăre de publicaţii scandaloase, de o banalitate ostenitoare şi de un interes nu artistic dar nici măcar simplu omenesc, profitând de confuzia şi dezorientarea gusturilor publicului, pentru a-l îmbia cu memorii, jurnale şi corespondenţe intime, desgropate din pulberea celei mai echitabile uitări. De neînţeles mi se pare însă faptul că această penibilă confuzie e întreţinută şi astfel de întreprinderi editoriale sunt patronate de scriitori, a căror reputaţie nu poate decât să păgubească.

Am citit de curând, cu surprindere, în fruntea unei culegeri de pagini din jurnalul lui Samuel Pepys, o prefaţă cum nu se poate mai îmbietoare a d-lui Paul Morand. Tonul elogios al acestor pagini introductive nu relevă nimic din cumpătarea chibzuită în expresie şi grija profesională de a fi nepărtinitor a celui care citeşte nu numai pentru el dar şi ca să spună altora. Este categoric, direct şi are autoritatea convingătoare a unei sincerităţi fără rezervă.

D-sa socoate că publicarea faimosului **Pepys Diary**, până acum inedit în franţuzeşte va avea de efect să înlăture unele judecăţi prea sumare, primite de-a gata şi să dea cititorului o viziune mai exactă asupra Angliei veacului 17. Ceea ce-i foarte posibil să se întâmple.

Venim acum şi la chestiunea „documentului: „**Jurnalul** lui Pepys e mai întâi un document omenesc... el (Pepys) nu este decât un om şi un om în care apare tot adevărul omenesc". Iar către sfârşitul prefeţei citim aceste rânduri de supremă admiraţie, care au ceva din solemnitatea unei prosopopei antice: „Omul acesta, care nu lăsase la Cambridge altă urmă a carierei lui studenţeşti decât o mustrare pentru beţie, va fi lăsat, despre cariera lui omenească, un monument unic în istoria omului. Avem desigur, multe alte autobiografii, memorii, amintiri, anale; personaje neasemuit mai mari, mai interesante, şi-au scris jurnalul: nici unul nu ne-a dat atare lecţie de adevăr".

Acum, să vedem în ce constă caracterul exemplar şi valoarea documentară unică a **Jurnalului?** Dar mai întâi, cine a fost autorul lui?

Un modest funcţionar fiscal, la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, în 1660 când a început să redacteze jurnalul, notându-şi de atunci, seară cu seară, timp de zece ani, cele mai mărunte întâmplări din cursul zilei. Secretul acestui jurnal era garantat — şi a fost şi pentru posteritate timp de aproape un veac şi jumătate — prin sistemul de scriere tahigrafică, publicat în acea vreme de compatriotul său Shelton şi prin limbajul împestriţat cu vocabule aparţinând mai multor limbi, folosit de Pepys oridecâteori socotea el că obscenitatea celor relatate făcea necesară această îndoită precauţie. La adăpostul oricărei indiscreţii şi fără nici o preocupare de expresie aleasă sau de cochetărie cu sine, Samuel Pepys a putut lăsa într'adevăr, un document omenesc de o sinceritate, fără îndoială, unică. Dar autorul jurnalului, ajuns în scurtă vreme un personaj oficial important (secretar al Amiralităţii Britanice, membru al Parlamentului, preşedinte al Societăţii Regale întemeiată de Charles II şi curtezan apreciat în anturajul acestuia, atât pentru priceperea lui în chestiunile administrative cât şi pentru umorul personal) era un exemplar omenesc de o mediocritate perfectă, ceeace englezii numesc un **everyman.** Pepys povesteşte tot ce i se întâmplă în cursul zilei, în ordinea în care se petrec întâmplările, dar nici odată în vederea unui efect. Material brut, fără urmă de prelucrare. Contemporan al unor prefaceri politice şi sociale de mare importanţă în istoria Angliei, el nu reţine în paginile jurnalului său decât reflexe palide şi fugare. In schimb, ce accent veridic şi câtă putere evocatoare în descrierea aspectului dezolat al Londrei pe timpul epidemiei de ciumă din 1665 sau a incendiului uriaş care a mistuit la începutul toamnei anului următor, întregul cartier din jurul Turnului, împreună cu catedrala St. Paul. Simpla înregistrare atentă a amănuntelor însoţite de un minimum de reflexii personale, rivalizează cu cele mai renumite creaţii literare, îndelung meşterite din opera unor Flaubert sau Mérimée, de pildă.

Charles II

Am spus că Samuel Pepys e tipul desăvârşit al „oarecinelui": lacom de bani, iubăreţ, deloc ipocrit, şi având o conştiinţă lesne acomodabilă. Nu se sfieşte să-şi mărturisească cupiditatea, într'o împrejurare când ar fi vrut şi ar fi putut să împrumute un prieten, om cinstit şi de ispravă, dar n'a făcut-o pentrucă, scrie el „simt o silă de neînvins să mă despart de banii mei". — despre care, în alt loc, spune că „îmbălsămează tot".

Inclinările viţioase pe care şi le recunoaşte: băutura şi gustul pentru spectacolele de comedie nu sunt în măsură să-l pună în faţa unor probleme de conştiinţă prea turburătoare; liniştirea vine odată cu sancţiunea, sub forma unei amenzi pe care o depune într'o puşculiţă a săracilor, oridecâteori i se pare că a abuzat ducându-se la teatru sau bând peste măsură.

Deşi e însurat de curând cu o femeie tânără şi frumoasă, se uită adesea cu jind după subreta nevestei, sau hangiţa localului unde se opreşte să bea o cană cu **ale** şi abia se satură privind lingeria fină a lady-ei Castelmaine, amanta lui Charles II Stuart, în grădina particulară a acesteia, — iar, după împrejurări, gestul e tot atât de îndrăzneţ ca şi ochiul.

Un exemplu din care se vede cât de mlădios şi ce prompt funcţiona mecanismul transacţiilor de conştiinţă la Pepys, îl găsim în însemnările dela 24 Septembrie 1663: „Azi după amiază i-am spus soţiei mele că trebuia să mă duc la Deptford şi eu m'am dus la Westminster ca s'o găsesc pe d-şoara Lane". După ce a făcut cu ea ce-a poftit şi s'a jurat să nu mai înceapă vreodată, cât o trăi, s'a întors în Londra: „Am stat la birou scriind scrisori pân'aproape de miezul nopţii. In sfârşit m'am dus să cinez acasă, unde am găsit-o pe biata nevastă-mea lucrând încă. Mi se strânge inima când mă gândesc că înşel o fiinţă atât de bună". Totul spus cu o candoare îngerească, fără ca nimic să ne îndreptăţească a-l bănui de ipocrizie şi mai puţin de cinism.

Altădată, ca să-şi adoarmă remuşcările conştiinţei, după ce fusese la un spectacol de comedie, la care pe lângă că dăduse bani se mai şi plictisise, se grăbeşte să plătească amenda în folosul puşculiţei săracilor, însemnându-şi apoi reflexiile următoare: „Aşadar ,nu-i nici un rău. Doar pierdere de timp şi de bani şi reîntoarcere la obiceiurile mele desordonate; dar de aci înainte am să-mi stăpânesc pornirile..."

Cu o filozofie atât de sumară şi cu un sistem de morală atât de uşor adaptabil împrejurărilor, e lesne de înţeles câtă receptivitate şi prospeţime purta Samuel Pepys în contactul direct cu măruntele realităţi ale vieţii de toate zilele. Pentru cunoaşterea familiară, simplă şi firească a vieţii londoneze în veacul 17 **Jurnalul** lui Pepys va fi într'adevăr istoricilor, o călăuză nepreţuită dar ca document omenesc, revelator al unor complexiuni sufleteşti nebănuite sau al unor năzuinţi neexprimate, socotesc că valoarea lui nu poate fi luată în seamă. Alături de frumuseţea supremă a unei simfonii beethoveniene sau de versurile unui Baudelaire, unde neastâmpărul scormonitor şi înfrigurarea intuiţiei artistice îşi găsesc limanul expresiei definitive, păleşte chiar tăria semnificaţiei pe care ar putea-o avea strigătul neprefăcut al vieţii.

MIHAI NICULESCU

B I Ţ Ă

(Urmare din pag. 5-a)

găuri adânci în pământ, ba să le uzi cu apă din belşug. De aceea, pe lângă fiecare tarla de tutun se găseşte şi un butoiu cu apă şi lucrători multişori: fete şi flăcăi.

Turcul, la care Biţă se dusese să lucreze câteva zile, era un turc veşnic amărât şi căruia-i mergeau toate pe dos.

— Fetele, nu bei apă din butoiu! Spalat Haralamb caciula.

— Constandin Cocoş, face gravură adâncă.... Oh! oh! oh! geaba celtuit la mine, geaba.

Mai mult cu acest câştig venise Biţă dela tutunăria turcului, pentrucă pălăria putea să şi-o scalde şi acasă, nu numai în butoiul tutungiului. Ba mai învăţase şi să fumeze. A încercat să mă deprindă şi pe mine „să beau titiun", dar nu mi-a plăcut deloc şi ameţeala şi greaţa dela cea dintâi ţigare parcă o simt şi acum.

Pentrucă eu îi tot povesteam minunile ce văzusem în oraşul mare de peste Dunăre — drumul acela îmi amintesc că l-am şi scris —, Biţă s'a ţinut de mine într'o vară să plecăm şi noi singuri acolo. Să plecăm pe jos mai bine de 12 kilometri şi pe urmă să trecem Dunărea pela Ghecet, cu barca. Ne trebuiau şi ceva parale, se înţelege. Cu mare greutate am făcut noi rost amândoi de vreo 80 de bani. Cu barca trebuia să cheltuim jumătate, câte 10 bani de om un drum, ne mai rămâneau 40 de bani. Berechet! O avere.

Zis şi făcut ,aşa dar. In mare taină am pornit de acasă şi am ajuns la Ghecet osteniţi şi prăfuiţi. La malul Dunării erau bărcile una lângă alta, înfipte parcă în mal. Barcagii pofteau lumea cu mare stăruinţă. Ne-am suit şi noi într'una împreună cu alţi oameni şi la drum. Lată mi s'a părut Dunărea. Cum am ajuns pe malul brăilean, am şi luat-o în oraş, în sus, pe uliţele largi şi bine pietruite din port. N'am mers însă prea departe, căci pe Vadul Dobrogei am dat de nişte bucătării în aer liber. Pe nişte grătare aşezate pe vetre înalte de tinichea se frigeau nişte cârnăciori care păreau tare buni, rumeniţi şi cu zeamă cum erau. Pentru 10 bani îţi dădea un cârnăcior şi o feliuţă de pâne albă. Biţă era tare pofticios la mâncare, eu, cât pe-acolea. Ne-am oprit deci lângă un grătar de acelea şi ne-am ospătat cu câte un cârnăcior şi o feliuţă de pâine. Biţă ar mai fi vrut să dăm şi cei din urmă doi gologani ca să mai luăm o pereche de cârnaţi. Eu nu, dintr'un fel de simţ ascuns de prevedere. Şi bine am făcut. Pentrucă ajunşi îndărăt la malul Dunării — n'am mers mai sus în oraş, — niciun barcagiu n'a mai vrut să ne treacă apa tot cu 10 bani, ci voiau un preţ cel puţin îndoit, 20 de bani adică, dacă nu chiar 25. Resemnaţi am dat şi pe cei 20 de bani de rezervă şi ne-am văzut însfârşit iar în barcă, îndreptându-ne încet spre malul dobrogean. De data asta Dunărea mi s'a părut şi mai lată, nesfârşit de lată. Iar pe malul nostru, iar la drum. Vă închipuiţi acuma drumul nostru la întors acasă! Am ajuns târziu de tot pe înnoptate acasă, flămânzi şi osteniţi, ca nişte câini. Cred că nici nu ne-am arătat celor de acasă de frică, iar a doua zi — era parcă Sf. Ilie — eram amândoi la poarta cimitirului, aşteptând să căpătăm ceva colaci, colivă, covrigi, dela cei ce aduseseră de pomană în acea zi a morţilor, ca să ne săturăm şi noi ca lumea. Nu ştiu a cui a fost ideea, a lui Biţă, ori a mea. Ştiu însă că repede a şi ajuns la urechile celor de acasă noua noastră ispravă. Ca din pământ a apărut bunica şi ca o cloşcă s'a repezit asupra noastră apucându-ne de câte o mână şi hai cu noi acasă.

Ce-am păţit atunci, n'am uitat nici acum.

Dar destinele şi drumurile noastre, ale celor doi ,s'au depărtat din ce în ce mai mult unul de altul.

Eu am umblat pe la şcoli mai mari, mai depărtate, Biţă îşi urma meseria lui de plugar harnic. Când veneam pe la vacanţe, aduceam cu mine grămadă de cărţi de citit. Stăteam toata ziua şi citeam. Bunica venea şi, văzându-mă mereu cu nasul în cărţi, mă întreba nedumerită:

— Doamne, Gheorghiţă ,de când tot citeşti, şi tot nu le-ai mai isprăvit? Eu parcă te ştiam uşor de cap, învăţai lesne!...

Biata mea bunicuţă! In mintea ei cărţile erau un număr finit. De unde să ştie ea sărmana, că în lume cărţile stau sa fie mai numeroase decât oamenii? Şi că chiar şi nepotul ei avea să sporească şi el mormanul acesta de cărţi?...

Biţă însă venea şi el şi-mi lua să le răstoiască pe cele de literatură cu gravuri. Îi placeau mai ales cele franţuzeşti cu hârtie lustruită şi cu poze frumoase.

— Ce scrie în astea, mă Gheorghiţă?

— Astea-s romane. Poveşti de dragoste.

— Aa! Păi dacă e aşa, am şi eu romane.

— Nu mai supne! Ia să mi le aduci, să le văd şi eu!

Mi-a adus în adevăr. Mi-a adus o mulţime de scrisori lungi primite de pe la fete. Le-a şi lăsat la mine în păstrare. Erau mult. Pagini naive, unele mai pretenţioase, altele parcă de mahala şi unele chiar duioase. Foarte multe erau aproape în versuri. Pe acestea Biţă le ştia pe de rost. Scrisorile cele mai numeroase arătau că Biţă desfăşura o vie activitate pe frontul dragostei, ca şi pe celelalte fronturi de altfel.

Mai pe urmă l-a luat la oaste şi l-a dat la grăniceri. A păzit un timp pichetul de pe Dunăre dela Ceatal, aproape de Tulcea. Imi povestea însă că trecea de multe ori noaptea pe malul basarabean şi că era bine primit de rusoaicele din satele de pe acolo şi că acestea veneau de multe ori în barca lui la pichet...

Apoi în 1913 ,când România mobilizase, într'o dimineaţă trecând eu spre universitate, dau de Biţă, care mă aştepta în poarta comandamentului corpului de grăniceri. Acesta era într'o casă mare aşezată la colţul dintre Bulevard şi str. Batiştei. Eu şedeam prin apropiere, într'o odăiţă dintr'un han.

Vă închipuiţi bucuria lui Biţă! Să-şi întâlnească pe nepotul lui, pe fratele lui, în inima unui oraş atât de mare!

Apoi el a trecut cu grănicerii în Bulgaria, dar n'a stat mult acolo, ci toţi au fost îmbarcaţi într'un şlep şi întorşi la Tulcea. Pe drum însă, toropiţi de căldură şi osteneală, soldaţii au adormit, care cum a putut şi pe unde a găsit. Biţă a dormit somn greu de plumb cu pântecele pe fierul şlepului. Şi din asta i s'a tras moartea. Căci i-au răcit măruntaiele, prapurul. A zăcut un timp la spitalul militar din Tulcea, a zăcut întâi de apendicită. Apoi, mai întremându-se, i s'a dat concediu medical. A venit acasă, a mai umblat puţin încoace şi încolo, slăbit şi melancolic, apoi a căzut iar la pat. De data asta de peritonită. Cum eu eram ceva prieten cu medicul spitalului dela noi, am făcut să-l interneze acolo. Il vizitam des şi-l încurajam mereu. Prezumţios, cum eşti la douăzeci de ani, sfidând boala şi moartea, mă duceam la patul bietului Biţă, mă uitam adânc în ochii lui, ca să-i trec toată voinţa şi încrederea mea:

— Mă Biţică, să nu pierzi deloc nădejdea. Spune-ţi mereu, cu încredere adâncă, nestrămutată, că ai să te faci bine!

La acestea Biţă se uita galeş şi pierdut la mine şi-mi spunea de abia şoptit:

— „Gheorghiţă, eu mă pierd...

Sărmanul meu frăţior! Chiar pe patul de moarte, el nu uitase lecţia din clasa a doua primară şi rostea frumos pierd nu chierd....

...Şi „s'a pierdut".

După ce a fost dus la cimitir „la casa lui" de veci şi noi ne-am întors apoi acasă la bunica, după ce s'a risipit şi lumea venită ca de obiceiu la pomană, am rămas numai noi singuri, ai familiei cu bunica. Intr'un târziu a început a lătra tare câinele. Cineva a ieşit afară în ogradă să vadă cine-i. Nu era nimeni. Câinele lătra totuşi repezindu-se în sus la ceva nevăzut de noi, dar văzut de el.

— O fi sufletul lui Biţă, care mai dă târcoale casei. Ştie că acuma suntem toţi aici la un loc şi vrea să vie şi el, rojba mamei, iar câinele nu-l lasă.

Vorba bunicii aducea cu credinţa celor vechi în acea **aura** ce rămâne din noi, după moarte.

O fi şi aşa! Parcă ce ştim noi din toate tainele cari ne înconjură din toate părţile?....

...Dacă bunica multă vreme nu şi-a venit în fire din durerea pricinuită de această pierdere şi nu şi-a uitat nicidecum pe cel din urmă puişor al ei, aproape la fel nu m'am mângâiat nici eu, pentrucă dispariţia pentru totdeauna a tovarăşului drag din copilărie, însemna pentru mine că s'a dus fără întoarcere, nu numai el, ci acea copilărie, plină de farmec şi de nădejdi, de perspective...

G. BANEA

NOTIŢE ŞI ECOURI

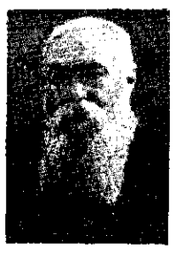

Moartea lui Francis Jammes, suferind de câteva luni într'un sanatoriu din Bayonne, de unde ştirile despre mersul boalei lui erau urmărite de prietenii şi admiratorii din Franţa şi de pretutindeni ai poetului, într'o aşteptare tot mai îndurerată de presimţirea sfârşitului care n'avea să mai întârzie — lipseşte poesia modernă de unul din glasurile ei cele mai pure.

In lirica franceză din acest început de veac, opera poetică a lui Francis Jammes ocupă un loc unic prin frăgezimea şi suavitatea inspiraţiei. Poet al versului liber, liberat de orice constrângeri prozodice, el a ştiut să găsească poesia în lucrurile cele mai simple şi în destinele cele mai umile.

Vieaţa retrasă pe care a dus-o în singurătatea campestră dela Orthez şi Hasparren, departe de zădărniciile Capitalei, va rămâne ca o mărturie emoţionantă despre sinceritatea umilinţei franciscane care e deopotrivă izvorul artei şi al convingerilor lui cele mai intime, aşa cum le aflăm rostite în prefaţa volumului De l'Angelus de l'aube à l'Angelus du soir: **„Mon Dieu, vous m'avez appelé parmi les hommes. Me voici. Je souffre et j'aime. J'ai parlé avec la voix que vous m'avez donnée. J'ai écrit avec les mots que vous avez enseignés à ma mère et a mon père qui me les ont transmis".**

O iniţiativă dela care se aşteaptă sugestii interesante pentru orientarea pedagogiei moderne, este aceea luată de „Asociaţia pentru teatru a şcolarilor din Londra", de a da o serie de spectacole pentru copii, în condiţiuni de interpretare şi punere în scenă cu totul originale.

Sub îndrumarea unui comitet executiv alcătuit din douăzeci de institutori, şcolarii de curs primar vor fi autorii şi interpreţii propriilor opere dramatice, desenând şi pictând decorurile şi lucrându-şi singuri costumele.

Şaptezeci şi două de şcoli primare din Londra au şi răspuns cu entuziasm acestei iniţiative, iar trupa de teatru a celor mai tineri actori numără de pe acum 300 de membri.

Pentru început, asociaţia îşi propune să invite cele mai bune trupe de teatru din Londra, spre a reprezenta în faţa publicului şcolilor primare, operele celor mai renumiţi autori dramatici străini şi englezi.

Primul spectacol, jucat la 31 Octombrie, a înfăţişat în câteva episoade, evoluţia dramei, începând cu epoca vechilor Greci şi până în actualitatea veacului nostru.

Cu prilejul unei recenzii despre romanul **„Brune"** de François de Roux, în ultimul număr al săptămânalului **„Candide"**, d. Léon Daudet face următoarele consideraţiuni despre arta romanului şi orientarea, posibilă într'un viitor apropiat, a genului literar care se bucură încă de toate favoarea publicului:

„Arta romanului constă în a scoate dintr'o situaţie particulară, în ordinea simţurilor şi a sentimentului, tot ceeace poate da ea pentru cunoaşterea naturei omeneşti în general şi a prelungirilor şi ramificaţiilor ei. In aceşti din urmă ani, Marcel Proust ajunsese la un atare rafinament în psihologia personagiilor sale, încât linia povestirii era mereu şi voit frântă, iar numărul imitatorilor săi, cari de altfel erau departe de a-i putea sta lături, lăsa să se creadă că romanul avea să se transforme pentru totdeauna în esseu. Astăzi se observă că nu era decât o modă şi că continuitatea anecdotei sau aventurei, sau a tipului, masculin ori femenin, îşi va relua în curând supremaţia".

© Biblioteca Universală Iași

CRONICA DRAMATICA

București

TEATRUL MODERN: „30 SECUNDE DE DRAGOSTE", COMEDIE IN 3 ACTE, DE ALDO DE BENEDETTI

E trist să vezi cum adesea, câte o interesantă problemă psihologică este exploatată ușuratec și prea comic. Nu văd câtuși de puțin necesitatea unei înșiruiri de întâmplări hazlii, timp de două acte și jumătate, pentru ca la sfârșit să in se expună „poanta", mai de grabă serioasă. Dar în fine, din moment ce d-nul autor dovedește acest lucru, ne supunem lui; făcându-ne rezerva cuvenită față de valoarea piesei.

In orice caz e mai bună decât grozăvia cu care a început stagiunea teatrul Modern. E mulțumită pentru grupul de artiști talentați precum Timică și Țăranu. Și în același timp, țin să adaog, păcat de reușită pentru anumite personagii fără de talent. Wauvrina, Celia Marion, etc.

Piesa se învârtește, ridicol de mult, în jurul unui accident de automobil al doamnei Siriani, soția unui dentist. Distinsa persoană, ne având carnet, va fi nevoită să meargă la închitoare sau să plătească o sumă imensă, ca despăgubiri, unui individ călcat. Totul însă se aranjează prin faptul că acesta din urmă fiind un admirator al imprudentei sportive primește un schimb. Renunță la orice alt, pentru o sărutare, durând 30 secunde.

După nenumărate ezitări, familia ei și doamna Siriani admit. La momentul oportun, într'un cadru somptuos, (toată familia prezentă, în cabinetul medical al d-nului Siriani, cu avocatul, și cu un aparat de radio anunțând ora spre o cât mai perfectă arbitrare a secundelor de sărut) și după întârzieri neprevazute (radio transmitea un oratoriu, apoi buletinul meteorologic, apoi pauză, apoi muzică ușoară) d-na Siriani, nervoasă, cere ca toți să evacueze odaia; accidentatul, rămas singur cu ea, nu o sărută.

Bine înțeles, atunci, problema de adâncă psihologie, (o cunoaștem din toate romanele romantice și vaporoase) se pune și dumneaei, furioasă că a fost disprețuită, îl insultă pe mizerabilul care n'a sărutat-o, cu o ploaie de epitete injurioase. Acesta, atunci (ce act colosal gândit. O creație!) o sărută.

Mai se întâmplă apoi câteva chestii, puține, dar nu mai are importanță. E piesa quasi-sfârșită, odată cu sărutul în pricină.

Stai și te gândești ce ai văzut la **„30 secunde de dragoste"**. Și nu te poți lămuri, O piesă! Atât!

Unii spun că e destul, alții nu. Fiecare cu părerea lui.

Imi dați voe însă să-mi spun părerea. Mă desolidarizez complet de un bun prieten, ce-mi spunea nu de mult, că teatrul în ziua de azi, ca orice alt spectacol, e dator să ne distreze, după zile de muncă și încordare continuă. La teatru mergi să guști câteva clipe de iluzii mulțumitoare, fără preocupare de seriozitate sau adevăr. Dacă s'a jucat o tâmpenie, nu face nimic. Râzi? E destul. De ce ai râs? Nu importă!

Ei bine nu! Dacă un amator de spectacole poate avea un astfel de ideal, este bunul lui Shakespeare, Racine, Schiller, etc. Dar anumite cinematografe sunt datoare să respecte o misiune înaltă artistică.

Nu cer pedanterie. Nu proclam condamnări împotriva pieselor cu anumite indecențe și reprezentarea numai a tragediilor lui Shakepeare, Racine, Schiller etc. Dar vreau să se respecte arta. Această sublimă creație a omului, arta. Nu e permis ca ea să fie terfelită, înjosită. Teatrul e un locaș de artă. Părerea cetățenilor satisfăcuți de bogățiile scenice nu trebue să se impună. Dacă nu le place teatrul ca artă, să renunțe la el. In nici un caz acesta să nu decadă din menirea lui.

Pentru mine scena este un lucru sacru. Acolo vreau să văd artă. Fiindcă arta este cea mai profundă satisfacție, după oricâtă muncă, oricât de încordată.

In artă avem și comedie; comedie ca să râzi, să mori de râs.

Dar nu neînsemnatele ocazii de râs, cum e spre exemplu **30 secunde de dragoste**.

Interpretarea a fost bună. D-nul Iancovescu a primit, bine meritat, aplauze la scena deschisă. Un mare actor. In această piesă are o creație minunată. D-nul Timică ca întotdeauna vesel, hilariant. D-na Țoțayan și-a secondat frumos partenerul teatral, d-nul dentist Siriani (Romeo Lăzărescu) salvând ce putea fi salvat din jocul mediocru al acestuia. D-nul Țăranu a învățat legile pentru această ocazie. D-na Wauwrina, ca întotdeauna, a exasperat. Are un stil și o ținută... D-ra Celle Marion era mai degrabă fata lui Plașcă din Obor, decât a generalului Siriani. Joc mai comun decât al dumneaei n'am văzut încă. Nici la Wauwrina.

Altceva? Râzi. Te distrezi. Dar n'ai dece. Realmente n'ai dece. Și nu e destul să râzi.

VICTOR POPESCU

STERIE DIAMANDI

GALERIA DICTATORILOR

PILSUDSKY
ATATÜRK
MUSSOLINI
SALAZAR
HITLER

•CUGETAREA•

TEATRUL LIGII CULTURALE: „REVIZORUL"

Cu priceperea pe care și-o presupune după o viață petrecută **alături** de teatru și în mijlocul artiștilor, un cronicar dramatic împarte sentințe, de pe înălțimea unui vraf impresionant de volume de teatru, roman, poezie și cugetări, ce făceau în primii ani ai veacului nostru deliciul frizerilor și altor pretențioși lectori.

In urmă cu mulți ani, cronicarul nostru a avut ocazia să asiste gratuit — și zice, mai pe placul d-sale, de geaba — la spectacole interpretate de cei mai de seamă artiști ai tutulor scenelor apusene. A asistat astfel la cea mai bună interpretare a capodoperelor literaturii universale (pentru cei pasionați de istorie literară vom preciza că a văzut absolut toate marile producții ale genului minus „Faust". Tot acestora le vom mai spune că d. Cronicar nu **citește** operele teatrale socotind — pe bună dreptate — că ele trebuesc **văzute).**

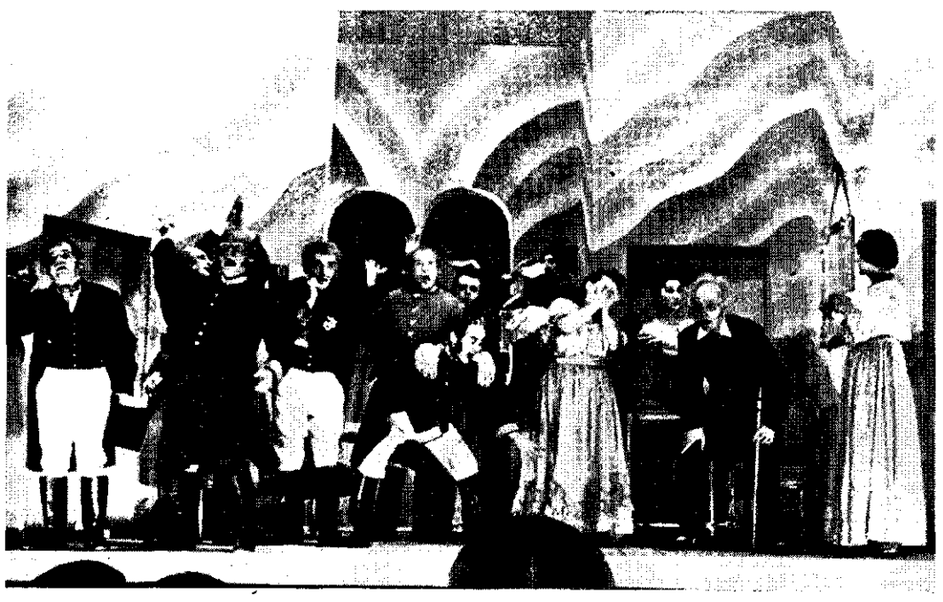

Ultima scenă din „Revizorul"

Am făcut această, poate prea lungă dar necesară introducere spre a explica de ce domnul Cronicar nu poate asista astăzi la un spectacol pe care l-a văzut odinioară în interpretarea cea mai aleasă și de ce, când totuși lucrul se întâmplă, domnia sa nu poate judeca... decat în comparație cu ceea ce a văzut odinioară.

Pe Oedip Rege, de pildă, n'a vrut să-l vadă nici în ruptul capului pe vreo scenă romanească ca să nu „profaneze amintirea lui Mounet-Sully".

A acceptat să se ducă la Teatrul Ligii Culturale, la „Revizorul", cu toate că văzuse piesa în interpretările unor artiști ca Jouvet și Cecov.

A constatat, **binevoitor,** că „despre interpretarea dela Teatrul Ligii culturale nu se poate spune nici bine nici rău", pentru ca să încheie: „De asemenea creațiuni supreme te apropii cu inimă înaltă (!?) și mâini purificate, cu sufletul emoționat al preoților dela Eleusis, — **iar nu cu sărăcia și prezumția noastră bucureșteană, cărora nu le rezistă nimic". (!?!)**

Trec peste aceste din urmă afirmații cu totul ne la locul lor când este vorba de bunăvoințe și priceperi ca acelea ale conducătorilor teatrului Ligii Culturale.

Contestabilă este și părerea domnului cronicar asupra interpretării „Revizorului", despre care se pot spune multe lucruri bune.

Suntem de părere că **efortul** merită să fie relevat ca și **realizarea.** Și e neîndoelnic că rar ne-a fost dat să vedem o mai unanimă sforțare spre artă decât aceea pe care o fac artiștii dela „Liga culturală". Ba chiar să recunoaște că interpretarea d-nelor Eugenia Voinescu (Maria Antonovna) și Nella Mircescu (Ana Andreievna) și a d-lor Ion Brătulescu (Anton Antonovici) Gheorghe Franga (Ivan Cusmici, șeful poștei) Ion Pella (Petre Ivanovici Bobcinschi), Nicolae Baltasiu (Petre Ivanovici Dobcinschi) ca și a celor mai mulți din artiștii Teatrului Ligii Culturale se ridică la un nivel mai mult decât mulțumitor.

Impresionează în mod deosebit omogenitatea spectacolului în care suntem tentați să bănuim și mâna de maestru a d-lui Massim. Domnia sa, în afară de pricepere, pune și foarte mult suflet în domeniul atât de ingrat al artei dramatice.

Păcat că un spectacol omogen ca „Revizorul" pe scena „Ligii" are de suferit de pe urma lipsei de înțelegere și stângăciei unuia din principalii interpreți, Sergiu Dumitrescu. Jocul d-lui Dumitrescu... Sergiu în Ivan Alexandrovici Hlestacov este dela început până la sfârșit un exemplu perfect de cum **nu trebuie interpretat** rolul. Un om a cărui apariție pe scenă s'ar cuveni să cucerească pe spectator, așa cum Gogol a vrut să cucerească pe toate notabilitățile unui oraș, reușește să indispună. E atât de fals, atât de izbitor fals, acest tânăr (până și în nume are ceva fals: Sergiu și... Dumitrescu!?) încât prezența lui în rolul lui Ivan Alexandrovici-Hlestacov este un mare și fără răspuns semn de întrebare.

RADU A. STERESCU

Cluj

MÂNDRIE ȘI AMOR — DRAMĂ IN 4 ACTE DE GEORGES OHNET

Reprezentarea dramei lui Ohnet face parte din seria spectacolelor destinate marelui public, dornic de senzații tari și de emoții primare.

Pentru această vastă categorie, piesa **Mândrie și amor** mai este și astăzi potrivită, după cum era în vremea când a fost scrisă, de un autor pe care cu greu îl mai găsești citat undeva. Pe lângă faptul că este spectaculoasă, oferind suficiente mijloace de distracție și suplinind, sub acest raport, cu succes un spectacol de cinema, piesa lui Ohnet mai răspunde la acea dorință de evadare din condițiile proprii de existență — vorbim de condițiile materiale — care face pe burghezul mijlociu, bună oară, să contemple cu multă satisfacție viața nobilimii, formată din o mulțime de deprinderi ancestrale, cu un incontestabil prestigiu pentru el.

Nimic nu impresionează mai mult categoria de care vorbim decât aceste condiții exterioare ale vieții. Când soțul, vrând să dea o supremă probă de cavalerism, spune cu multă distincție despre soția sa care a jignit o terță persoană: „Tot ce a făcut Doamna e bine făcut!" sau când același soț, în împrejurări schimbate, își amenință soția cu această frază savant construită și plină de demnitate: „Ființă trufașă, te iubesc dar te voiu zdrobi!" spectatorul de care vorbim e satisfăcut peste măsură.

De altfel, tendința esențială a piesei este să demonstreze că un personaj burghez poate fi tot atât de „nobil" cât și un autentic reprezentant al aristocrației, dacă nu și mai mult.

Adăugați acestor trăsături caracteristice ale piesei situațiile tari sub raport sentimental, acele momente melodramatice ale acțiunii, cari storc inevitabil lacrimi, precum și fericitul desnodământ, în urma căruia toți eroii scapă cu vieață, oricât de mult ar fi păcătuit ei prin mândrie, și veți avea întreagă gama de calități cari fac această piesă potrivită pentru ținta aleasă.

Nu vom povesti subiectul piesei, destul de cunoscut, mai cu seamă din romanul lui Ohnet **Le Maître des forges,** din care a fost extrasă. In centrul de interes al acțiunii este conflictul dintre mândrie și iubire, care se rezolvă prin triumful celei din urmă.

In montarea piesei pe scena clujană s'a căutat să se valorifice aceste elemente diferite ale ei. Este adevărat că nobleța fonciară, înăscută a persoanelor din aristocrație nu s'a văzut totdeauna, în schimb decorul a fost somptuos (actul I) și costumația de cele mai multe ori n'a lăsat nimic de dorit. Nici ca structură sufletească personagiile n'au fost totdeauna pe deplin exprimate prin interpretare, scena duelului însă, din ultimul tablou, a fost fără greș, realizată.

In general, interpreții au făcut serioase eforturi; toalete bogate și protocolare au întrebuințat și bărbații și femeile, cu excepția poate a actului I. Uneori acțiunea nu era destul de legată, în sensul spontaneității conversației, dar momentele mai dramatice au fost realizate.

In rolurile principale au apărut d. Al. Economu și d-na Jenny Moruzan, fiind secundați de d-nele Virginia Cronvald — corectă în atitudine cât și în ținută — Aurica Vasiliu, Viorica Dimitriu, Daia Nicoară și d-nii Dem. Moruzan — admirabil ca originalitate și savoare comică — G. Aurelian, Al. Rădulescu, P. Dragomir și L. Irimieș — care a compus un tip de muncitor, într'o scenă pe deplin reușită.

Direcția de scenă a avut-o d. Emil Bobescu.

OLIMPIU BOITOȘ

CRONICA CINEMATOGRAFICA

Cinema Aro

La acest cinema a avut Miercuri loc premiera unui film anunțat de îndelungă vreme ca o revelație.

Trebue să recunoaștem calități deosebite filmului Marco Polo, precum trebue să-i prezentăm rezerve nu mici.

De ce?

In primul rând, și cel mai important, filmul suferă de marele defect al montărilor americane petrecându-se în alte vremuri și locuri decât America.

Ne aflăm în plină China, pe la anul 1300, și e nevoe să declar că acest fapt nu răsare câtuși de puțin din film. Oamenii se poartă ca și astăzi, umblă ca și astăzi, vorbesc ca și astăzi. E absurd și ridicol. Un împărat al Chinei, care se poartă asemenea unui Henric al VIII-lea (Mă gândesc la film). Niște soldați chinezi. Vai! Vai!

Apoi ce limbă vorbesc oare oamenii aceia? Cum se explică faptul că Marco Polo se înțelege fără interpret cu toți chinezii, și cu toți tătarii! Știe el toate limbile? După câte am auzit în legătură cu voiajul lui, nu!

Dar și fără a ști, sare în ochi ușurința cu care se descurcă.

Vorbește, se plimbă, îl înțeleg toți? Până și un umil soldat din garda împăratului. Soldatul însă, când trebue să citească nu mai pricepe. Curios! Nu?

Insfârșit, la un moment dat, în mijlocul unui asediu, se dă un ordin de a închide porțile Pekingului.

Ce credeți că răspunde cel pus spre acest lucru la poartă? Vă spun eu: „O key!"

Te poți tăvăli de râs. Film istoric, bun (se spune) aventura petrecându-se prin 1300 și oamenii răspund „O, key!", vorbesc toate limbile (din moment ce se înțeleg).

Se poartă ca niște nedemni. Foarte absurd și foarte ridicol. Nu împiedică însă, ca Garry Cooper să fie simpatic și voios, să placă tinerelor persoane de sex femenin. Mă raliez chiar părerilor lor: **El salvează filmul,** un actor de talent cu multă expresivitate și pricepere a rolului.

Sigrid Gurie, o foarte frumoasă actriță pentru rolul exotic de chinezoaică.

Muzică bună iar Basil Rathbonne, ca întotdeauna, perfect. Are un joc demn de atenție.

Insă? Insă filmul greșește, fiindcă Americanii cred că a face un film istoric este același lucru cu a face filmul **Leopardul Suzanei.**

V. P.

Cinema Carlton

Când am intrat în sală, speram să văd încă un film amuzant cum multe s'au perindat pe ecranul acestui cinematograf. Dar n'a fost așa. **Manechinul** este o dramă cu rezonanțe adânci. Este un spectacol trist și de rară valoare.

Poate pentru mentalitatea noastră europeană, obișnuite cu altfel de conflicte și cu altfel de reacții individuale în fața loviturilor soartei, filmul să pară ireal, forțat. Se înșeală amarnic cine crede acest lucru. Fiindcă tragedia din **Manechinul** este una din cele mai adânci ce se pot întâlni în lumea nouă de peste ocean.

Un film sobru și calm. In ritm lent și insinuant, jucat și simțit cu pasiune, de actori.

Un film în care șantajul cel mai inhuman, precum și dragostea cea mai pură se îmbină într'o armonizare completă, spre a ne reda o frescă limpede și firească a societății americane.

Joan Crawford

Joan Crawford își susține rolul cu luare aminte, cu grație și inteligența ei obișnuită. Marchează efectele cu măestrie.

Spencer Tracy este un remarcabil element al filmului american. Pot spune cu convingere, că din toate rolurile de se'f-made-man ce am văzut până azi, al lui Tracy a fost cel mai pur.

Ceilalți actori au înconjurat grupul Crawford-Tracy cu aceeași pricepere.

Manechinul a fost un film gândit și lucrat. Și un film care dă de gândit.

După pletora de comedii ale Hollywoodului, prezentarea unui astfel de spectacol, înseamnă o glorie pentru cinematograful american.

O glorie fiindcă spre deosebire de alte creații ale Statelor-Unite, aci nu avem nici montare extraordinară, nici efecte de regisare, nici ansamblu numeros.

Avem numai înțelegere a realității și umanitate. Un film excelent.

LIUBEN DUMITRU. — Seria orașelor am întrerupt-o. Reținem manuscrisul pentru o nouă serie ce se va publica în anul viitor, dacă nu cumva doriți să-l vedeți apărând în vreo altă revistă. In acest caz vi-l ținem la dispoziție. Ne puteți trimite — și am dori chiar — altceva.

T. P. C.

Și focul — ca un om maladiv în agonie —
A murit în cămin
Doar greerul mai țârâie în vatră
Imitând pe cine știe care bard
Din neamul lui,
Crezând — poate — că singurătatea îmi alin
Cu al său țârâit...

Versurile de mai sus, împreună cu cele cari le preced și le urmează, ar putea figura *cu cinste* în orice colecție de jocuri distractive ca șaradă și având ca subtitlu: „Căutați poezia".

Mărturisesc — spre rușinea mea — că nu m'aș număra printre deslegători.

N. BARBU. — Versificația e corectă, cu mici scăpări, ca de pildă:

Mare! Mare! Nimicește
Doar pe-a neamurilor tâlhari.

Nu scrieți „i-a aminte" pentrucă ia este aci imperativul dela *a lua* și nu persoana treia singular a trecutului vreunui verb format cu auxiliarul *a avea* precedat de pronumele personal dativ *i.*

TRAIAN MAREA. — Doriți să vă facem analiza.... poeziilor. Și să vă răspundem dacă vă primim colaborarea.

Desigur, dar cu altfel de versuri decât cele trimise de astădată.

Iată, de pildă, două strofe din „Testament"-ul d-voastră poetic:

Iar tu ispita mea dintâi
Mă vei trezi din moarte
Căci (!?) șoapte dulce la căpătâi
Spre viață să mă poarte.
Spre viața care tu o știi
Cât e de rea și seacă,
Ci lasă-mă între făclii
Inchină-te și pleacă...

Pesimismul acesta cu rădăcini adânci în eminescianism este însă, din fericire, compensat de versuri de un optimism debordant:

Căci viața pentru mine așa cum-i e frumoasă,
Mi-e dragă și atuncia când n'am ca ban
un leu...

Desigur că această atitudine în fața vieții găsește — ca atare — înțelegere și aprobare în cercul „Universului Literar".

Dacă i-ați putea da un vestmânt poetic ea ar constitui o îmbărbătare și pentru cititorii mai puțin optimiști ai revistei noastre.

Pentru o viitoare scrisoare, care nu ne îndoim că ne va sosi curând dela d-voastră, vă propunem să ne răspundeți la următoarele două întrebări:

1) Care este poetul (eventual poeții) preferat (sau preferați) și de ce?

2) Cărui fapt datorați aceste producții versificate și dece „Universul Literar" a fost revista aleasă ca în măsură să le publice?

ION P. SUCIU-Alba. — Articolul d-voastră „Două vieți romantice, Lord Byron și Rupert Brooke" este prea didactic.

Cred că asupra acestor două vieți găseați referințe mai interesante decât cele aflate în notele de călătorie ale celebrului „globe-trotteur" american Richard Halliburton".

Mai trimiteți-ne altceva.

r. st.

REPUBLICA PESCUITORILOR DE STELE

Viața de veselie și tristeți a scriitorului român

IV

de NEAGU RADULESCU

Nu sunt misoghin.

Dincontră. Iubesc prea mult căprioarele cu fustă și cercei. După fiecare mă întorc pe stradă și nu m'aşi mira dacă m'aşi trezi vreodată cu nodul cravăţii la ceafă. Decât să scriu o nuvelă sau să măzgălesc o caricatură, mai bine scriu nişte epistole de dragoste.

Dar vezi că poetul spune că pe femei să nu le atingi nici cu o floare. Şi dreptatea e cu el. Eu, uite, am făcut cu plaivazul pe hârtie o crizantemă şi am svârlit-o într'unul din reportagiile trecute — lângă botforii câtorva Cosinzene cari seara în loc să-l vâre pe Făt frumos pe fereastră la ele în iatac, înşiră până în zori versuri cu igliţa şi cos mii de cuvinte pentru un roman.

Ziceam că ele o să-mi mulţumească fiindcă şi crizantema şi păpădia adusă din tontoroiul condeiului e tot un fel de reclamă. Când colo Cosinzenele să-mi scoată ochii. Una mai viespe nici n'a catadixit să-mi răspundă la medievalul meu salut.

Putea să nu se trezească atunci în mine Barbă Albastră?

Auzi, să nu-ţi răspundă la salut fiindcă ai asemuit-o cu Lucreţia Karnabat!

Tot mă aflu în republica trubadurilor — mi-am zis — să le jumulesc puţin de pene şi pe dumnealor, cu riscul de a nu ieşi două săptămâni din casă şi de-a visa pe după colţuri numai ieniceri şi spahii cu umbrele.

Deci plaivaz, ai cuvântul!

CIRIPITOARELE DIN CÂMPINEANU

Dacă pe un Adam îl cunoşti când e poet după ifose, chică, tocurile dela pantofi şi gulerul cămăşii, pe o Evă care face chiftele şi cartofi prăjiţi din cuvinte, e mai greu s'o identifici.

Un lucru este sigur. Orice poetă calcă în strâchini. Adică merge pe stradă cam anapoda, parcă ar juca şotron. De ce, nu prea ştiu. Poate fiindcă în gând fuge cu traista după rime, sau pentrucă tot în gând încheie haina şi pantalonii unui capitol de roman.

Dacă într'o Duminică pela ora 6 după amiază plictisit de cinematografe şi fiindcă muzeele sunt închise, vrei să cunoşti câteva reprezentante ale literaturii feminine, cobori imediat pe Câmpineanu la cenaclul maestrului Lovinescu. Ele sunt acolo, cocoţate pe câte şapte perne pe divanul din fund. Apariţia ta lângă uşă e foarte comentată.

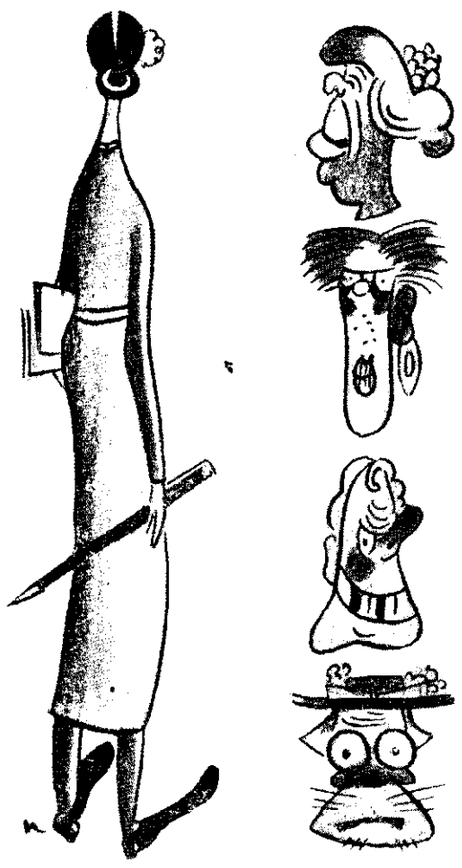

— Da ăsta cine mai e? Da ce face? Da de unde vine? Da cu cine trăeşte? Da ştie anecdote?

Le informează cu precizie maestrul, care are fişa fiecăruia în birou, ca la prefectură.

— Şo, şo, şo. Go, go, go. Şo, şo, şo...

Răstignit pe scaun în timp ce Virgil Monda citeşte din mustaţă un fragment de roman ,te uiţi la ele mai cu deamănuntul.

Nu seamănă nici a femei, nici a bărbaţi.

Eşti sigur că maestrul Lovinescu le păstrează în cutie şi le scoate numai Duminica la cenaclu. Altfel n'ar fi aşa pline de praf şi cu rochiile boţite.

Privindu-le pălăriile, te gândeşti că să le culegi căpşunile, strugurii şi piersicile depe boruri, ai deschide cu succes o fructărie pe Academiei.

Câte una mai şi citeşte. Bineînţeles acest eveniment de panică şi groază se întâmplă foarte rar, căci altfel cenaclul din Câmpineanu n'ar mai avea nici un musafir.

De cele mai multe ori însă, proprietarele divanului dau verdicte critice.

Maestrul Lovinescu e totdeauna cavaler şi după o lectură dă cuvântul soborului de chiriţe.

— Ei, v'a plăcut poema lui Nisipeanu?

— Nu ne-a plăcut, e prea avantgardistă.

Şi maestrul edificat, îndreptându-se — mal de grăsime — spre lector.

— Domnule Nissipeanu aşa e. E prea avantgardistă.

CUM IUBEŞTE O POETĂ

Când a apărut Yavona pe divan, tinerii scriitori au tresărit. Nu prea era Yavona un mărgăritar, dar între celelalte, îşi putea ţine nasul ca o fondantă în sus.

— Mă rog duduiţă, când o să cetiţi ceva la cenaclu? — o sorbea dintr'un clipit, Vasile Lovinescu.

— Să treceţi pela mine pela „Calendarul", — o îmbia din ochelari, Crevedia — vă lansez.

— Aveţi o pălărie foarte şic — scotea gâtul din guler — girafă — Doru Dumitrescu.

— Oliuuuu! Parcă ai fi de naţie de la noi din Teleorman! — îşi aranja pe-o parte coama de frizer, Costică Salcie.

— Dece nu scriţi şi proză? — se interesa şi „oncle" Dauş, potrivindu-şi monoclul.

Şi Yavonei îi era ruşine — parcă îi umbla cineva subt rochie, — şi se ascundea după Mia Frollo sau Galia Tudor.

— Cucu! Bau! Cucu! Bau!

După cenaclu, barzii forfotă în jurul ei.

— Im daţi voe să vă conduc?

— Nu cumva avem acelaşi drum?

Refuzul Yavonei era categoric şi însoţit totdeauna de un căscat cât o uşă de hambar. Numai Simion Stolnicu după ce amazoana avea un stagiu literar de câteva luni şi numai interesa pe nimeni — perseverent — a reuşit într'o seară s'o ia la braţ şi să dispară cu ea într'o remorcă a tramvaiului 20.

La bufet, poetul a făcut pe o aleie la stânga.

— Stăm pe bancă Yavona?

— Să stăm că mă dor picioarele.

Zece minute au tăcut, fiindcă amazoana şi-a scos picioarele din pantofi la aerisealā. Pe urmă poetul încurajat de taraful greerilor şi de-o stea care se juca de-a ascunselea într'un pom şi parcă-l îndemna: hai mă! hai mă!

— i-a prins patetic o mână.

— Yavona!

— Ăă? Mă speriaşi!

— Infine singuri!

— Că bine zici, stai să-ţi spun nişte versuri. I'auzi...

— Yavona...

— D-l Lovinescu mi-a spus că am talent şi el se pricepe că e şi profesor la Mihai Viteazu.

— Yavona, lasă literatura dragă, încearcă poetul.

— Da crezi că pentru roman o să găsesc editor?

— Ai şi un roman?

— Păi sigur, o să-l fac de trei sute de pagini. Până acum scrisei numai câteva, da când mi-oi da drumul, într'o săptămână îl am gata.

— Ascultă Yavona! Tu n'ai inimă? Tu nu vezi că...

— Aaaa! Am o poezie cu inimă, clasa una. I'auzi....

— Dragă... Ia...

— Vezi asta e, nu găsesc o rimă... Rima e de vină. Ce ţi-e şi cu rimele astea!...

—Yavona! — se căţără cu amândouă braţele de ea Stolnicu.

— Hei! Imi rupi pardesiul, — şi îndulcindu-şi vocea... Ce zici Stolnicule, pot să scot un volum numai cu cinşpe poezii?

— Du-te dracului, maimuţo! — îi făcu vânt poetul alergând înebunit pe aleie. De atunci nu l-a mai văzut nimeni pe le cenaclul din Câmpineanu.

COCUŢA ŞTIE SA SE POARTE...

Cocuţa.

Ce drăgălaşă e! Şi unde mai pui că poartă părul cu aleie la mijloc, împletit la spate — conci — în mai mulţi covrigi cu susan. Iar vara când florile sunt berechet şi ieftine, îşi atârnă câte una pe după ureche, ca flăcăii la horă.

Face poezii, romane şi piese de teatru şi câteodată nu se dă în lături nici dela bidinea. Ori unde e vreo şezătoare literară, hop şi ea cu silueta.

— Incotro Cocuţo? Nu stai la masa noastră?

Cocuţa care nu prea e cocuţă, (poate vreo treizeci de cocuţe suprapuse) ia loc între scriitori la „Cafe dela Paix" — plutind totdeauna cu două capete deasupra celorlalţi — scoate din geantă tabacherea şi îşi răsuceşte o ţigare uriaşă, aşa cum l-a văzut pe George Gregorian. De! Scriitoare şi ea.

Dacă treci pe la „Café dela Paix" o vei recunoaşte imediat. E una înaltă, foarte înaltă, care decâte ori întâlneşte un poet pune aceeaşi placă.

— Vai, de când nu te-am mai văzut! Vai, ce frumos eşti! Vai, ce gingaş eşti! Vai, ce masculin eşti! Frumosule!

(Inchipuiţi-v-o spunând cuvintele astea lui Lucian Predescu, Virgil Carianopol sau C. D. Pantazescu).

Cu fraza asta tip — şi mici variante scriitoriilor învechiţi în gută — Vai! ce tânăr eşti! Vai, ce eleganţă! Vai, ce masculin eşti! — Coca Farago va ajunge — sunt sigur o mare scriitoare.

UNDE N. CREVEDIA SUFERĂ

Idila Marta Rădulescu şi N. Crevedia a ţinut mult timp afişul cancanului literar.

Până când Crevedia — zis la cafenea şi Bombonel — s'a întors cu Doru Dumitrescu dela Cluj, cam plout.

— A, am terminat. Nici nu-şi scrie ea cărţile. Ea e o analfabetă. Taică-su e autorul volumelor.

— Bine mă, dar n'ai lansat-o tu? Nu alergai tu cu recenziile şi notiţele pe la ziare? Nu te plimbai tu, cu ea şi cu maică-sa în trăsură până când te-a întrebat Arghezi:

— Bine domnule Crevedia te-am văzut azi cu doi turci în trăsură pe Calea Victoriei. Cine erau?

— Las'că o învăţ eu minte. O analfabetă! Scriu un roman şi o înjur.

Numai că analfabeta i-a luat-o înainte şi „sdup!" în vitrine cu „Să ne logodim".

După câteva luni ilfoveanul nostru ripostă şi el cu „Buruieni de dragoste".

Adică i-a pus Marta buruieni de dragoste în ceai sau în cafea şi l-a scos din minţi că umbla numai cu poza ei în costum naţional la subţioară.

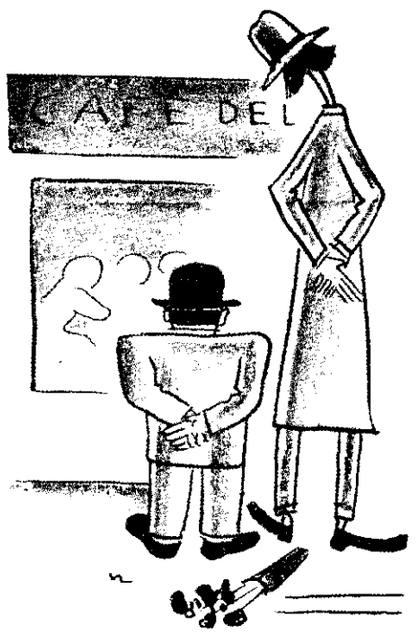

A fost singura idilă scriitoricească mai însemnată şi care a dovedit că amazoanele cu plaivaz nu iubesc de cât gloria.

Păi n'avea Crevedia gambetă? Păi n'avea Crevedia talent şi gulere tari? Păi nu se fotografiase el din profil special pentru viitoarea sa logodnică la „Wells"?

Atunci dece i-a întors spatele?

Şi cum alerga bietul Crevedia prin redacţii cu articole şi notiţe gâfâind şi cu sudoarea după el cişmea.

— Te rog fă-mi serviciul ăsta. Pune-i şi clişeul că are talent fata.

ŞI CELELALTE AMAZOANE

Intre domnişoarele cu aptitudini literare şi bună caligrafie pe Lucia Demetrius (fobia lui Al. Cazaban) o deosebeşti imediat.

— Ce-o fi având? te muncesc gândurile. Fata asta suferă. Desigur o apendicită e de vină. Altfel n'ar fi atât de tristă şi abătută. Sau poate o dragoste ca a lui N. Crevedia?

Aşi. Nici apendicită, nici amor. Lucia Demetrius pozează. Ea e o intelectuală şi trebue să observe lumea cât e de spiritualizată.

La căminul scriitorilor din Buşteni câţiva barzi au încercat să flirteze cu romanciera şi actuala autoare dramatică.

— Nu vreţi domnişoară să ne plimbăm? O să înţepeniţi în chaise long.

Şi ea cu pleoapele pe jumătate lăsate, maladivă, pozând în fetiţă.

— Nu-mi dă voe tăticu.

O siluetă sportivă prezintă în arena literară — lângă Maura Prigor, Ticu Arhip, Apriliana Medianu, Sidonia Drăguşanu şi Maria Banuş — blonda, bruna sau roşcata după anotimp. Anişoară Odeanu.

Autoare a două cărţi, Anişoara Odeanu a dat dovada unui curaj unic în literatură. E singura noastră scriitoare care povesteşte la persoana I-a, într'unul din romanele sale, prima ei noapte de dragoste.

Ovid Densuşianu şi latinitatea

(Urmare din pag. 1-a)

şat multe tendinţe divergente. Adâncirea operelor geniului latin, după adâncirea limbilor romanice, a apărut astfel în mintea lui Ovid Densuşianu ca un mijloc eficace pentru a ne reintegra în marea familie spirituală latină.

La temelia activităţii în această direcţie este o înaltă concepţie pe care a avut-o Ovid Densuşianu despre latinitate. Căutând să stabilească trăsăturile spiritului latin, autorul lucrării *Sufletul latin şi literatura nouă* arată că latinul are o impresionabilitate puternică prin care ia direct contact cu realitatea pe care-o observă şi-o adânceşte. Spre deosebire de spiritul germanic care se pierde în abstracţiuni, latinul e încordat asupra realităţii cu o curiozitate trează şi dornică de impresii inedite. Departe de spiritul germanic, gregar, la latin găseşte Ovid Densuşianu expresia cea mai înaltă a individului care se afirmă prin personalitate conştientă şi demnă. Aceste însuşiri caracterizează mai ales literatura nouă din Franţa şi Italia. Trecând însă la noi, autorul constată că n'am ştiut să mergem în acelaş ritm cu marea familie din care trebue să facem parte şi n'am scos la iveală aceea ce avem mai caracteristic latin, din pricină că ne-am risipit în lucruri vane: „Sântem şi noi suflete vioaie, impresionabile, dar această însuşire nu o îndreptăm spre ce ne-ar fi mai de folos. Punem de obiceiu impresionabilitate, ne cheltuim sensibilitatea în nimicuri, nu în ce s'ar cuveni mai mult, în preocupări înalte, de intensă viaţă intelectuală". Suntem aşa dar înzestraţi cu însuşiri ca şi neolatinii din Occident, dar suntem lipsiţi de pasiunea fără de care nu se poate crea nimic durabil în cultură. Ovid Densuşianu arată că, la fel cu Francezii şi Italienii, avem şi darul observaţiei şi sentimentul individualităţii, dar şi acestea sunt greşit îndrumate şi greşit exercitate.

Aceea ce însă constitue după Ovid Densuşianu calitatea de căpetenie a literaturii latine din occident, este înalta ei *umanitate*. Spre înţelegerea semnificaţiei umane a literaturii din Franţa şi Italia, ar trebui să ne pregătim şi noi, — aceasta spre a vedea şi'n România desvoltarea sentimentului latinităţii. Alături de semnificaţia umană e însă, după Ovid Densuşianu, o viziune gradioasă la care în mod natural ajunge spiritul latin, spirit în stare să observe realitatea dar totodată şi să se ridice la înalte abstracţiuni. Aceasta o doreşte şi Românilor marele profesor, — această capacitate de-a te înălţa cu gândul spre ceeace-i grandios şi pluteşte deasupra mărunţişurilor zilnice ale existenţei noastre efemere. In *A fi... Român* se găsesc pagini asupra cărora am putea medita cu mult folos. Desprindem de aci următoarele rânduri: „înţelegători ai frumosului din fire, nu prin imitaţie şi prin lungi dăscăliri, sântem în stare să ne înfrumuseţăm tot mai mult vieaţa; pricepători ai oamenilor, cu bun simţ cum alţii deseori nu arată, — ne-au făcut aşa împrejurările în care am trăit, între atâtea seminţii, la răspântia unde am fost aşezaţi, — nu ne va fi prea greu nici să învingem duhurile rele, când ar încerca iarăşi să se năpustească asupra noastră. Dar înainte de toate: muncă aprigă şi însufleţirea gândurilor în visiunea grandiosului".

Adesea găsim în lucrările lui Ovid Densuşianu, părerea fără îndoială justă, că noi nu cunoaştem îndeajuns latinitatea.

In *Dante şi latinitatea*, un studiu demn să fie pătruns de intelectualitatea noastră, Ovid Densuşianu îl caracterizează pe Dante ca expresia cea mai înaltă a suflului latin antic, medieval şi modern: sinteză grandioasă a tot ce latinitatea are mai înalt şi mai distinctiv ca suflet şi mentalitate. Dar în afară de subtile pagini de erudiţie şi critică, găsim aci şi o critică a stării de lucruri de la noi. Se spune aci: „Un învăţământ cu adevărat latin — când îl vom avea şi noi? — ar trebui, chiar în liceu, să dea mai mult decât până acum, pentru ca să se ştie bine ce se datoreşte civilizaţiei latine. Şi nu numai latinitatea clasică, dar şi cea medievală, aşa de neglijată, s'ar cuveni să pătrundă mai mult în preocupările didactice şi să fie prezentată în spirit larg, modern".

Indemnurile profesorului vin pentru o apropiere a noastră de sufletul latin, cu conştiinţa că latinitatea-i creatoare de civilizaţie cu care ne putem mândri. La o desvoltată conştiinţă a latinităţii ar trebui aşa dar să adăogăm şi mândria de-a aparţine marei familii neo-latine. Din noianul de pagini scrise pentru îndrumarea tineretului, vom alege aceste rânduri scrise acum 32 de ani în *Vieaţa nouă:*

„Avem încă nevoie de multe daruri cu care să ne împodobim gândul, inima, vieaţa noastră — să le primim de unde le găsim, şi pentru că mai din belşug ni le dă Franţa, să le căutăm mai ales acolo, fără să uităm şi pe acelea care ne pot veni din alte ţări. Şi să nu uităm că înainte de toate suntem Latini şi că trebue să mergem încă la şcoala celor care au dat expresia cea mai înaltă sufletului pe care l-am primit, sufletului de Latini".

Intelectualitatea tânără dinainte de războiu s'a format în mediul de credinţă în puterea sufletului latin, pe care l-a creat cu stăruinţă şi entuziasm revista *Vieaţa nouă*.

Deşi revistă de pură literatură şi cultură, prin intuiţia rară a profesorului Ovid Densuşianu, *Vieaţa nouă* şi-a îndeplinit rolul politic de a stabili în domeniul spiritului alianţa noastră cu latinitatea occidentală, alianţă premergătoare aceleia a armatelor pe câmpul de luptă. Şi până la ce punct în mintea lui Ovid Densuşianu se întovărăşea românismul cu latinitatea, ne-o arată câteva interesante rânduri din *Heroica* (1918). Profesorul evocă pe luptătorii noştri şi ai neamurilor apusene pentru libertate. In ei el vede pe solii unui viitor măreţ pentru întreaga latinitate:

„Priviţi-i şi-ascultaţi solia
Pe care glasul lor — luceafăr[ne-o aduce,
Răsunetu-i măreţ se [întâlneşte
Cu cântecul din magicele lire
Ce vine să vestească 'n lumea ['ntreagă
Că sufletul latin, în înfrăţire
Cu toţi ce-au suferit robia,
Sărbătoreşte-acum sosirea [zilei
Cu 'nseninări spre veacuri [de mărire".

Conştienţi de faptul că numai odată cu trezirea noastră ca latini începe istoria noastră modernă şi că această trezire încă nu şi-a dat toate roadele în domeniul politic şi cultural, ne dăm seama şi mai bine, în împrejurările de faţă, de ce am pierdut prin moartea lui Ovid Densuşianu, care a fost nu numai o adevărată minte latină, dar şi un nobil luptător pentru latinitate.

D. MURĂRAŞU

Despre scriere şi timp

(Urmare din pag. 1-a)

trează de sute de ani şi uneori mai mult, înfruntând umezeala beciurilor şi toate vicisitudinile? Cineva a observat că şubrezenia culturii noastre se vede din faptul că scriem pe hârtie uşoară, pe când cei vechi scriau pe piatră, pe pergament. Cărţile noastre se alterează la propriu, bibliotecile se descompun singure.... Dar iată că acum mai scriem şi cu cerneală ce se şterge, fiindcă stiloul are şi el gusturile lui... Ce ar fi fost dacă Descartes ar fi scris cu astfel de cerneală? Mare parte din manuscrisele lui, cari după moartea sa căzuseră în fundul mării, s'ar fi şters şi n'ar mai fi putut fi uscate şi citite!

Cultura noastră deci, cel puţin în parte, n'are viitor. Şi e interesant că aceasta au simţit-o tocmai acei oameni moderni, cari sunt mai grăbiţi, cari sunt incapabili să compună fără stilou şi nu mai pot prepara o scrisoare dacă n'au la dispoziţie o maşină de scris şi o secretară: americanii. Au simţit caducitatea de care e lovit tot ce e prea grăbit. Şi atunci s'au pus să fabrice „capsula timpului". Dacă putem aduce trecutul la noi fabricând antichităţi, de ce n'am putea duce şi prezentul în viitor? Inchidem prezentul într'o „capsulă" şi-l trimitem plocon celor de peste cinci mii de ani. Intr'un fel de torpilă metalică cu gaz inert, atemporal, punem mostre din toate produsele noastre principale, cărţi şi reviste în microfilme, şi ascundem totul la mare adâncime sub pavilionul „Westinghouse" al expoziţiei mondiale ce se pregăteşte la New-York! Dar nu e sigur că urmaşii noştri vor găsi această capsulă sau că ea le va spune mult. Cei vechi au săpat în piatră iar monumentele lor rezistă adesea de mii de ani. Căci cultura lor nu era prezentă şi nici nu lucra cu fabricaţii atemporale, ci era, dimpotrivă, îmbibată grav de timp lung până la a face concurenţă eternităţii. Nu cu o „capsulă" se schimbă mentalitatea unei epoci, deşi e bine că ne-am putut gândi şi la atât. Poate că mai târziu, mult mai târziu, vom trece dela capsule tehnice la capsule vii, în stare să rodească. Până atunci însă suntem robiţi momentului, dar îl biciuim să alerge. Lucrăm iute, începem şi lăsăm totul în stare de schiţă, scriem vertiginos. Stiloul ne ajută la aceasta. El a răsurnat vechea caligrafie, a creiat un fel de a scrie şi e în legătură cu întreaga atitudine faţă de viaţă a omului modern. Acest mic, fâşneţ şi simpatic instrument e un simbol al civilizaţiei şi culturii de astăzi.

VASILE BĂNCILĂ

TIP. ZIARULUI „UNIVERSUL", BUCUREŞTI, STR. BREZOIANU, 23

Taxa poştală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P.T. T. Nr. 44908-938